

NAŠE DELO

Priprava planov za leto 1974

VEVČE, SEPTEMBER 1973 — Prišel je čas, ko je potrebno pripraviti plane za 1974. Marsikoga ta problematika sploh ne zanima. Zakaj? Prišel je do zaključkov, da je to delokrog direktorja in nekaj njegovih sodelavcev. Oni naj se ukvarjajo s tem, kakšni bodo letni plani.

1. DO PLANOV SMO HLADNI

Takšni zaključki so rezultat prehojene poti v minulih letih in desetletjih. Poznamo leta, ko je bilo vse dirigirano z enega vrha. Bil je centralni plan v državi, nadalje plani v republikah, okrajih, občinah in v podjetjih. Nižji plan je izhajal iz višjega plana. Pokazalo se je, da takšen način planiranja ni učinkovit. Ni omogočal sprostitve vseh tistih hotenj, ki jih ljudje nosimo v sebi. Tisoče in tisoče koristnih idej in predlogov je ostalo zatrtih, ker niso bile v skladu z dirigiranim planom. To pa je zaviralo naš razvoj.

Državno vodstvo je odstopilo od takšnega centralističnega načina planiranja. Podjetja so bila postavljena pred veliko preizkušnjo, da si zgradijo racionalen način planiranja. To je veliko delo, ki še vedno ni končano. Zelo resno pa se moramo zavedati, da prihaja do velikih škod in neskladij tudi zaradi tega, ker nimamo izdelanega sistema planiranja. Tudi pomanjkanje električne energije je ena od posledic, ki izvirajo iz nedodelanega sistema planiranja.

2. NOVA VLOGA PLANOV

PAPIRNICA VEVČE je imela vsako leto izdelan »letni gospodarski plan«. Za veliko večino sodelavcev je to le formalni akt, ki mora biti sprejet zaradi tradicije in morda zaradi zunanjih organov. Večino časa počiva v predalih in samo povečuje birokracijo.

Tu moramo storiti velik korak naprej. Plani morajo dobiti drugo vlogo. *Postati nam morajo sredstvo, s katerim bomo usklajevali svoje sile tako, da bodo doseženi cilji podjetja.* V podjetju sodeluje blizu tisoč zaposlenih. Eni delajo na področju nabave, drugi na področju proizvodnje, tretji na področju prodaje, četrti na področju evidenc in obračuna, peti na področju razvoja itd. Podjetje je zaradi delitve dela razdeljeno na več enot, ki se med seboj dopolnjujejo. Tu je normalno, da interesi vseh niso enaki. Nekateri teoretični grupirajo interese v podjetju v naslednje skupine: interesi podjetja, interesi organizacijskih enot, interesi posameznikov. Ti interesi so si velikokrat v nasprotju.

Plani nam tu lahko pomagajo, da pridemo do usklajenega sodelovanja posameznikov, oddelkov in drugih enot v podjetju. S planom naj vsak prevzame odgovornost za določeno delovno področje. Poleg plana pa ima enako vlogo kontrola plana, kjer ugotavljamo dejansko dosežene rezultate, analiziramo vzroke za odstopanje in pripravljamo predloge za naprej.

3. PRAKTIČNE NALOGE

Na kratko povzemamo zaključke iz načina planiranja, ki naj

velja za leto 1974 in za bodoča leta:

3.1. KDO NAJ PLANIRA?

Na osnovi ciljev podjetja (te pripravi direktor na osnovi analize obstoječega stanja), pripravijo plane posamezni oddelki in sektorji. V začetku bodo to morda samo vodje oddelkov in sektorjev, potrebno pa je tu vključiti širši krog sodelavcev in končno vse sodelavce.

Tudi kontrola o izpolnjevanju plana je poverjena izvajalcem. Izvajalec, ki je prevzel odgovornost za določene rezultate, je prvi, ki mora zasledovati, kako se približujemo planiranim rezultatom.

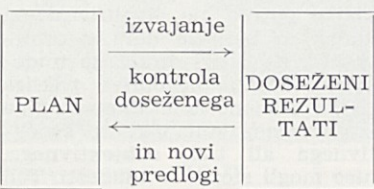
3.3. VSEBINA LETNEGA GOSPODARSKEGA PLANA

Področje	Odgovoren
1. Cilji podjetja za prihodnje leto	direktor
2. Pregled izdelkov po donosnosti	vodja org. anal. službe
3. Razpoložljive možnosti na ozihih grlih	tehnični direktor
4. Možnosti za prodajo ali prognozo	komercialni direktor
5. Optimalni proizvodni program	vodja org. anal. službe
6. Plan prodaje	komercialni direktor
7. Plani proizvodnje	tehnični direktor
— plan tapetnega oddelka	vodja TOZD
— plan premaznega oddelka	vodja TOZD
— plan osnovne proizvodnje	vodja TOZD
— plan energetike	vodja TOZD
— plan vzdrževalnih delavnic	vodja TOZD
8. Plan nabave	komercialni direktor
9. Plan obratnih sredstev	vodja fin. rač. sektorja
10. Plan kadrov in osebnih dohodkov	vodja splošnega sektorja
11. Plan novih investicij	vodja inv. oddelka
12. Plan HTV	vodja HTV
13. Plan izobraževanja	vodja izobraževanja
14. Plan fiksnih stroškov	vodja strokovne knjižnice
15. Plan finančnega rezultata	vodja fin. rač. službe

Odgovorni sodelavci so zadolženi za planiranje na svojem področju in tudi za kontrolo o doseganju planiranih rezultatov.

Ob kontroli doseženih rezultatov je potrebno prikazati vzroke, zakaj je prišlo do odstopanj. Poleg te analize pa je potrebno pripraviti predloge za nadaljnje delo, da bodo doseženi cilji podjetja.

Upoštevajmo naslednji krogotok:

3.4. ORGANIZACIJA DELA PRI SESTAVI LETNEGA PLANA

je prikazana v mrežnem planu in gantogramu. Zaradi zahtevnosti je to namenoma izpuščeno iz tega članka. Tisti sodelavci, ki so zainteresirani za ta pregled, ga lahko dobijo pri vodji svojih enot. (Zavod za organizacijo poslovanja iz Ljubljane je pripravil z odgovornimi sodelavci iz podjetja »Metodologijo planiranja«

3.2. CILJI PODJETJA ZA PLANIRANO OBDOBJE

so tisti, ki povezujejo posamezne plane v organsko celoto. Lahko bi se zgodilo, da bi posamezni plani bili v nasprotju z interesi podjetja. Način planiranja ali metodologija planiranja zahteva, da skladno s cilji podjetja izdelamo »optimalni proizvodni program.« To je takšen asortiment in količine, ki zagotavlja maksimalno pokritje in dobiček.

Od tu naprej so grajeni drugi plani, ki prikazujejo delovni prispevek posameznih enot za planirano obdobje.

4. ZAKLJUČEK

Moderno življenje prinaša višji življenjski standard, kot so ga poznali naši očetje in kot smo ga sami imeli pred desetimi leti. Obenem pa postajamo otopeni za največjo vrednoto, ki jo človek nosi v sebi: za človeško ustvarjalnost. Naj bo fizični delavec, inženir, ekonomist, tehnik, delovodja itd., vsak ima v sebi vrsto sposobnosti, ki pa v sedanjem načinu življenja pridejo premalo do izraza. Tu je škoda, velika škoda, ker je vsak človek del prirode, ki mora neprestano rasti in se razvijati. Vprašamo se lahko, ali nismo podobni jablanam, ki ima večino korenin spodrezanih in ji je ostalo samo del življenjske moči. Delati moramo na tem, da bodo sposobnosti vseh prišli čim bolj do izraza. Tu so neizčrpane možnosti za napredek.

Letni gospodarski plan naj ne bo birokratski akt, ki duši človekove sposobnosti, ampak pripomoček za organizirano koriščenje vseh naprednih predlogov.

T. Ivanič

GLASILO DELOVNIH KOLEKTIVOV

ZDRUŽENIH PAPIRNIC LJUBLJANA

PAPIRNICE KOLIČEVO

Zdržene papirnice Ljubljana

GIBANJE PROIZVODNJE V MESECU JULIJU 1973

	Plan	Doseženo	
		julij 1973	I.—VII. 1973
Klasični papirji	100	100,9	108,0
Premazani papirji	100	111,4	108,4
Skupaj:	100	104,6	108,1
Lesovina	100	101,1	104,4
Izvoz ton	100	116,3	104,4
Izvoz ton \$	100	160,0	130,1

IZKORIŠČENJE ZMOGLJIVOSTI PAPIRNIH TER PREMAGNEGA STROJA

	Julij 1973	φ I.—VII. 1973	φ I. 1972
I. PS	89,4	92,3	92,4
II. PS	85,4	91,5	90,2
III. PS	84,7	90,5	91,4
IV. PS	87,4	91,7	90,7
Skupaj:	86,8	91,5	91,2
Premazni stroj	63,0	64,2	52,1
Izmet klasičnih papirjev %	7,23	7,21	7,91
Izmet premaznih papirjev %	16,15	13,57	12,93

Proizvodnja papirja je bila tudi v mesecu juliju razmeroma visoka, vendar pa nižja od preteklih mesecev. Temu so vzrok državni prazniki, za ca. 2 % višji zastoji na PS ter večja zaloga nedovršene proizvodnje. Od klasičnih vrst smo izdelali skoraj polovico ofset papirjev, ostale vrste pa so slabše zastopane kot navadno. Izmet je ostal na ravni preteklih mesecev. Proizvodnja premazanih papirjev se je gibala v poprečni višini preteklih mesecev, vendar pa smo izdelali več kot običajno enostransko premazanih vrst. Tudi zastoji na premaznem stroju so bili nekoliko večji, za ca. 3 % pa smo ugotovili več izmeta.

GIBANJE PROIZVODNJE V MESECU AVGUSTU 1973

	Plan	Doseženo	
		avgust 1973	I.—VIII. 1973
Klasični papirji	100	103,8	107,5
Premazani papirji	100	123,3	110,2
Skupaj:	100	110,7	108,5
Lesovina	100	80,6	101,4
Izvoz ton	100	109,0	105,0
Izvoz ton \$	100	150,5	132,7

IZKORIŠČENJE ZMOGLJIVOSTI PAPIRNIH TER PREMAGNEGA STROJA

	avgust 1973	φ I.—VIII. 1973	φ I. 1972
I. PS	95,5	92,7	92,4
II. PS	93,7	91,8	90,2
III. PS	93,5	90,9	91,4
IV. PS	92,5	91,8	90,7
Skupaj:	93,8	91,8	91,2
Premazni stroj	69,0	64,8	52,1
Izmet klasičnih papirjev %	7,13	7,20	7,91
Izmet premazanih papirjev %	13,17	13,52	12,93

Proizvodnja papirja je bila v mesecu avgustu nadpovprečno visoka predvsem zaradi znižanih zalog nedovršene proizvodnje. 45 % proizvodnje klasičnih vrst so obsegali ofset papirji, več kot navadno pa smo izdelali ciklostila in kulerjev. Zaradi izpadov el. energije so bili zastoji na PS dokaj visoki (6,9 %), izmet pa je ostal na normalni višini.

Premazanih papirjev smo izdelali rekordno količino, od tega 60 % obojestransko premazanih vrst. Tak rezultat smo dosegli z boljšim izkoriščenjem premaznega stroja, tj. z manjšimi zastoji. Izmet je ostal na poprečni višini.

Proizvodnja lesovine je bila sicer v mejah postavljenega plana, vendar pa zaradi redukcij el. energije nižja od preteklih mesecev.

Skoraj eno leto pred rokom

VEVČE, SEPTEMBER — S člani kolektiva, ki se dopolnilno izobražujejo, sklene podjetje tudi pogodbo o plačilu stroškov šolanja. Eno bistvenih določil take pogodbe je tudi postavljen rok, kdaj mora kandidat izpolniti študijske obveznosti.

Tovariš Drago Tatič, ki je pred dvema letoma končal tehniško

šolo — oddelek za papir, je nadaljeval študij na Višji šoli za organizacijo dela v Kranju. Pred kratkim pa smo videli njegovo diplomsko te šole, čeprav pogodba predvideva dokončanje študija šele v septembru 1974. Njegova marljivost in prizadevanje sta vsekakor pohvalni. K uspehu pa mu iskreno čestitamo.

Papirnice Količevo

GIBANJE REALIZACIJE PROIZVODNJE

julij 1973

Količina v %	VII/73		VII/72		I-VII/73
	LP VII/73	I-VII/73 LP I-VII/73	OP VII/73	VII/72	
Papir	86,9	102,—	90,4	110,1	127,8
Karton	105,8	107,7	104,6	111,1	124,7
Lepenka	105,5	108,3	103,—	122,9	104,—
Skupaj	102,1	106,7	101,8	111,8	108,2
Proizv. les.	106,3	93,—	113,6	90,5	85,2

Vrednost v %	VII/73		VII/72		I-VII/73
	LP VII/73	I-VII/73 LP I-VII/73	OP VII/73	VII/72	
Papir	117,4	119,1	94,3	144,1	125,8
Karton	113,5	107,9	105,6	120,4	105,7
Lepenka	106,7	113,3	96,9	115,7	103,5
Skupaj	113,5	110,5	102,4	123,7	108,8

IZVOZ

Količinsko v %	VII/73		VII/72		I-VII/73
	LP VII/73	I-VII/73 LP I-VII/73	OP VII/73	VII/72	
Papir	168,4	173,5	100,6	199,6	234,4
Karton	25,5	43,8	44,4	33,—	99,9
Lepenka	—	—	—	—	—
Skupaj	72,—	85,2	77,3	90,4	159,5

Vrednostno v %	VII/73		VII/72		I-VII/73
	LP VII/73	I-VII/73 LP I-VII/73	OP VII/73	VII/72	
Papir	181,8	163,4	119,—	325,5	294,6
Karton	17,3	36,3	30,—	27,6	92,6
Lepenka	—	—	—	—	—
Skupaj	72,5	78,6	80,9	119,7	176,5

ČASOVNO IZKORIŠČANJE ZMOGLJIVOSTI PROIZVODNIH STROJEV ZA JULIJ 1973

Stroj	Kol. čas ure	Prazniki ure %	Remont ure %	Zastoji ure %	Izkor. stroja %	Proizv. na str. ton
PS I	744	—	—	27 3,6	96,4	93,4
PS II	744	—	—	37 5,—	95,—	448,3
KS I	744	—	—	22 3,—	97,—	654,5
KS II	744	—	—	27 3,6	96,4	1.259,5
LP	744	—	—	10 1,3	98,7	238,1
Skupaj	744	—	—	25 3,4	96,6	2.693,8
Brusil.	744	—	12 1,6	3,5 0,5	97,9	361,5

NETO PROIZVODNJA NA ZAPOSLENEGA

	Zaposleni	%	Proizvodnja na zaposl.
Povprečje v letu 1972	696	100,—	100,—
Julij 1973	674	96,8	111,—
Povprečje v letu 1973	687	98,7	107,7

GIBANJE REALIZIRANE PROIZVODNJE

AVGUST 1973

Količinsko v %	VIII/73		VIII/72		I-VIII/73
	LP VIII/73	I-VIII/73 LP I-VIII/73	OP VIII/73	VIII/72	
Papir	129,9	105,3	103,8	132,—	128,4
Karton	159,9	112,3	99,1	99,2	104,—
Lepenka	117,8	109,4	96,3	107,3	104,4
Skupaj	148,5	110,7	99,8	105,3	107,8
Proiz. les.	117,6	96,—	125,9	89,9	85,9

Vrednostno v %	VIII/73		VIII/72		I-VIII/73
	LP VIII/73	I-VIII/73 LP I-VIII/73	OP VIII/73	VIII/72	
Papir	135,6	121,1	100,5	106,3	122,8
Karton	178,3	113,9	101,7	104,8	105,6
Lepenka	113,4	113,3	90,1	102,6	103,4
Skupaj	160,—	115,2	100,2	104,9	108,3

IZVOZ

Količinsko v %	VIII/73		VIII/72		I-VIII/73
	LP VIII/73	I-VIII/73 LP I-VIII/73	OP VIII/73	VIII/72	
Papir	259,9	183,8	119,5	1.232,4	271,2
Karton	90,8	47,1	55,9	236,—	108,6
Lepenka	—	—	—	—	—
Skupaj	166,4	92,3	88,9	541,7	179,5

Vrednostno v %	VIII/73		VIII/72		I-VIII/73
	LP VIII/73	I-VIII/73 LP I-VIII/73	OP VIII/73	VIII/72	
Papir	203,4	168,2	106,9	938,4	326,8
Karton	91,2	40,2	55,6	142,6	98,2
Lepenka	—	—	—	—	—
Skupaj	142,6	84,2	91,3	319,8	189,1

ČASOVNO IZKORIŠČANJE ZMOGLJIVOSTI PROIZVODNIH STROJEV ZA AVGUST 1973

Stroj	Kol. čas ure	Prazniki ure %	Remont ure %	Zastoji ure %	Izkor. stroja %	Proizv. na str. ton
PS I	744	—	—	32 4,3	95,7	90,4
PS II	744	—	44 5,9	32 4,3	89,8	463,9
KS I	744	—	80 10,8	26 3,5	85,7	617,8
KS II	744	—	—	35 4,7	95,3	1.255,7
LP	744	—	—	31 4,2	95,8	224,6
Skupaj	744	—	25 3,4	31 4,2	92,4	2.652,4
Brusil.	744	—	—	34 4,6	95,4	399,7

NETO PROIZVODNJA NA ZAPOSLENEGA

	Zaposleni	%	Proizvodnja na zaposl.
Povprečje v letu 1972	696	100,—	100,—
Avgust 1973	679	97,6	115,2
Povprečje v letu 1973	686	98,6	108,6

Družbeni dogovor o osnovah kadrovske politike

VEVČE, SEPTEMBER — V

javni razpravi je že predlog družbenega dogovora o osnovah kadrovske politike, ki so ga predložile skupščine občin mesta Ljubljane. Predlog je nastal iz spoznanja, da je delovni človek glavni dejavnik proizvodnih sil in kadrovska politika integralni del družbenega razvoja. Prav tako je kadrovska politika neodtujiva samoupravna pravica delovnih ljudi, ki so nosilci te pravice.

Poglaviti cilj kadrovske politike je razvoj človeka kot svobodne socialistične osebnosti, ki sodeluje pri ustvarjanju in porabi materialnih in duhovnih dobrin v naši družbi, kolikor je sposoben in kolikor si je pridobil znanja. Vsa delovna mesta naj zasedajo ljudje, ki so ustrezno strokovno usposobljeni, s čimer bo dosežena večja strokovnost in osebno zadovoljstvo delavcev. Vsebina kadrovske politike naj bo opredeljena kot sistem načel in temeljnih odločitev s področja urejanja kadrovskih zadev, zasnovana pa na strokovnih dognanjih in sprejeta po demokratični poti.

Družbeni dogovor o osnovah kadrovske politike obravnava v svojih temeljnih določbah načela demokratične samoupravne kadrovske politike v organizacijah združenega dela, določa strukturo kadrov, ki je potrebna za dolgoročni razvoj organizacije združenega dela. Sprejema programe strokovnega, idejno političnega, družbenoekonomskega in splošnega izobraževanja kadrov. Določa tudi razporeditev sredstev za izobraževanje, za rekreacijo kadrov, za urejevanje stanovanjskih zadev in podobno. Tudi merila za nagrajevanje po delu in delitev osebnih dohodkov so določila tega sporazuma.

Delovne organizacije, ki bodo podpisniki tega dogovora, bodo s splošnimi akti urejale postopke za oblikovanje kadrovske politike. Sem spadajo kratkoročni in dolgoročni kadrovski načrti, učinkovitost kadrovskih odločitev, delavska kontrola in podobno. Tako bodo podpisniki zavestno odstranili možnosti za neodgovorno manipuliranje in ravnanje z ljudmi in s tem preprečevali nastajanje negativnih pojavov tudi v kadrovski politiki, kot so npr. neobjektivno ocenjevanje, familiarnost, klikarstvo, korupcija, parazitizem itd. V sporazumu so zajete tudi družbene funkcije v organih samoupravljanja in družbenopolitičnih organizacijah.

Podpisniki se zavedajo, da morajo v sedanjih pogojih gospodarjenja kadrovsko problematiko reševati bolj organizirano. Zato so se sporazumeli, da ta družbeni dogovor urejuje predvsem naslednje:

- oblikovanje in sistemiziranje delovnih mest v organizaciji združenega dela,
- načrtovanje kadrov,
- zaposlovanje, razporejanje in napredovanje kadrov,
- kadrovanje vodilnih delavcev,
- vzgojo in izobraževanje kadrov in
- uresničevanje kadrovske politike.

Dogovor se ustavlja tudi pri oblikovanju in sistemizaciji delovnih mest. Tu upošteva nekatera bistvena načela in navaja, da na delovnih mestih, kjer je zahtevana visoka strokovna usposobljenost, niso dovoljena opravila nižje strokovne ravni oziroma le v najnujnejših primerih. Na delovnem mestu praviloma tudi ne sme biti nobene naloge, ki terja višjo raven znanja, kot je zahtevana za delovno mesto. Tako bo delovna organizacija lahko prepričala, da delavci zaradi slabe delitve dela ne bi mogli opravljati uspešno svojih nalog. Umsko in fizično težja delovna mesta pa je treba označiti kot posebna delovna mesta ali pa jih ustrez-

no mehanizirati. Upoštevan bo tudi časovni obseg dela. S tem v zvezi bodo podpisniki izdelali analitično oceno delovnih mest, ki bo obsegala opis delovnih mest, pripomočke in materiale pri delu, komunikacije, pristojnosti in odgovornosti, znanja, prek fizičnih zahtev in delovnih pogojev. Realna zasedba delovnih mest po teh kriterijih bo tudi osnova za izobraževanje. Praksa do popolne usposobljenosti bo smela trajati dalj kot 5 let — tudi na ključnih delovnih mestih.

Dogovor posebej poudarja načrtovanje kadrov. Pri tem omenja dolgoročne in letne plane kadrov in izobraževanja. Kadrovski plan naj bi bil podlaga za notranje premike kadrov, za dopolnilno izobraževanje, za izredno šolanje, štipendiranje učence in delavcev in za pridobivanje delavcev.

V smislu zaposlovanja in razporejanja kadrov bodo podpisniki skrbeli za organizirano uvajanje na novo zaposlenih delavcev in uredili nagrajevanje mentorjev, ki so odgovorni za uvajanje pripravnikov in novih delavcev. V tem poglavju določa sporazum tudi urejanje vprašanj invalidov in starejših delavcev, ki ne morejo več opravljati prejšnjega dela. Tu bo potrebna praznopereditelj z enakimi osebnimi dohodki,

Štipendije, izreden študij in drugo v šolskem letu 1973-74

VEVČE, SEPTEMBER — V skladu z vsakoletnim načrtom izobraževanja je bilo tudi za letošnje šolsko leto sklenjenih nekaj novih pogodb o štipendiranju. Stroški za štipendiranje grede iz fonda za izobraževanje, ki tudi letos kot vedno doslej, zadostuje za kritje teh potreb. Trenutno je v štipendijskem razmerju s podjetjem deset učencev, dijakov in študentov različnih šol. Ena na pravni fakulteti, eden na strojni tehniški šoli, dve na ekonomski srednji šoli in šest na poklicni papirniški šoli. Potrebe kažejo, da bo treba čez leto ali dve razpisati največ štipendij za dijake ekonomske smeri, ker je glede na starostno strukturo pričakovati postopno zamenjavo generacije ravno v tej stroki.

Pereče je tudi vprašanje pridobivanja kadrov papirniške smeri, zlasti onih s poklicno izobrazbo. Trije ali štirje prosilci vsako leto so odločno premalo. Ni pa spodbudno dejstvo, da se kljub veliki skrbi vsako leto odločijo le malo mladincev za ta poklic, čeprav so za marljivejšo perspektivo ugodne. Izbiro zavira izmnsko delo in zmanjšana možnost zaslužka izven delovnega razmerja, kot je to primer v drugih poklicih.

Zato posvečamo večjo skrb izobraževanju odraslih v papirniškem poklicu. To je na eni strani kritje potreb po kvalificiranem kadru in boljšem delu v proizvodnji, na drugi strani pa nudenje možnosti pridobitve poklica tistim članom kolektiva, ki tega iz kakršnegakoli vzroka, objektivnega ali tudi subjektivnega, niso mogli storiti v mladosti. Teh je letos prijavljenih 23. Pogoj za obiskovanje šole je dokončana osemletka. V izjemnih primerih tudi manjša izobrazba, vendar bo za tiste potreben poseben diferencialni izpit, od tega časa pa lahko pouk obiskujejo pogojno. Glede na to, da so to ljudje iz proizvodnje, z že določeno delovno usposobljenostjo in ker med poukom redno delajo na delovnih mestih, traja šola dve leti.

Delovne naloge na nekaterih delovnih mestih so take, da zahtevajo večjo izobrazbo, kot jo pa

kot na delovnem mestu pred invalidnostjo. Taka delovna mesta bodo določena s posebnimi akti delovne organizacije.

Ko družbeni dogovor obravnava individualne izvršilne organe upravljanja, oziroma vodilna delovna mesta, predvideva poleg strokovne izobrazbe še družbenopolitična in moralno-etična merila. Mandatna doba teh delavcev je 4 leta.

Dalje še je poglavje družbenega dogovora, ki uravnava strokovno izobraževanje kadrov. Tu predvideva programe izobraževanja, pridobivanje strokovnega in družbeno-političnega znanja delavcev, širjenje ekonomskega in kulturnega obzorja itd. Ureja tudi izredne dopuste za delavce, ki izredno študirajo in roke, v katerih morajo delavci pridobiti manjkajočo izobrazbo, ali se vključiti v funkcionalno izobraževanje. Družbeni dogovor ureja tudi zagotovitev sredstev za izobraževanje, ki jih mora gospodarska organizacija izločiti in prikazati v letnem planu.

Večina teh določil družbenega dogovora v našem podjetju že teče. Vendar pa dogovor nekatera področja izboljšuje. To pa bo potrebno vnesti najkasneje v enem letu po podpisu dogovora v interne akte in jih seveda upoštevati.

R. S.

trenutno imajo nekateri delavci, ki ta mesta zasedajo. V ta namen se 17 sodelavcev izobražuje na višjih ali tehničnih šolah (organizacija, papir) za odrasle. Vsi ti so prav tako pogodbeno vezani glede na rok in ostale pogoje. Večje število študira samoiniciativno in na lastne stroške, ker se nočejo vezati na določila, ki jih pogodbe vsebujejo.

Zelo važna in potrebna pa je tudi oblika funkcionalnega izobraževanja. To so razni seminarji, predavanja, tečaji in simpoziji. Teh se udeležujejo strokovni delavci iz vseh področij, tako tehničnega kot organizacijskega značaja.

Vprašanja izobraževanja in kadrovanja bo urejal tudi družbeni dogovor o osnovah kadrovske politike na območju ljubljanskih občin. V našem podjetju so problemi vsebine družbenega dogovora skoraj v celoti urejeni, vendar pa bo treba nekaj stvari izboljšati. V temeljnih določilih so na splošno opredeljene samoupravne pravice in dolžnosti ljudi s področja kadrovske politike in kadrovanja.

S. R.

Odbor za izlete in ekskurzije

VEVČE, SEPTEMBER — Izvršilni odbor sindikata je na željo in predlog članov kolektiva izvolil posebno komisijo za izlete in ekskurzije. Ta naj bi pripravila program, po katerem bi člani kolektiva večkrat med letom napravili nekaj izletov v znamenitejše kraje Slovenije. Namen izletov je trojen: obisk kulturnih ustanov, kot so muzeji, razstave in prireditve, rekreacija članov kolektiva in pa zblíževanje. Vsaj trije taki izleti so na programu že letošnje jesen, med njimi v muzej talcev in Begunjah in obisk Prešernove rojstne hiše.

Kako smo gospodarili v I. polletju

KOLIČEVO, SEPTEMBER — Čeprav smo že krepko stopili v II. polovico poslovnega leta 1973 in je predvsem aktualno vprašanje: »kako bomo gospodarili do konca leta?« ob vseh predvidenih in nepredvidenih problemih, ki stojijo pred nami, vendar ni odveč tudi vprašanje, kako smo v preteklem obdobju realizirali nekatere pomembne elemente poslovne politike, ki smo si jih zadali z našim stabilizacijskim programom.

Poslujemo v pogojih, ki jih določajo splošne zakonitosti in razmerja nacionalnega gospodarstva

Predvsem je potrebno uvodoma poudariti, da je bilo poslovanje v I. polovici letošnjega leta (enako kakor v letu 1972) pod močnim vplivom faktorjev, na katere mi s svojimi ukrepi neposredno lahko le malo vplivamo.

Tak faktor je družbena kontrola cen, ki v sedanji fazi reševanja sistemskih vprašanj pomeni administrativno določanje in odločanje, kakšne cene bo nek proizvajalec za svoje proizvode imel. Razumljivo, da so zato posamezne gospodarske organizacije pri prodaji in kupovanju izdelkov v zelo neenakopravnem položaju. To pa pomeni, da neka organizacija z manj napora ustvarja več dohodka, druga pa z veliko truda malo.

Tak faktor so rastoče družbene obveznosti, ki bodisi v obliki prispevkov, davkov ali obveznih dolgoročnih posojil zmanjšujejo reprodukcijsko oziroma investicijsko sposobnost gospodarskih organizacij.

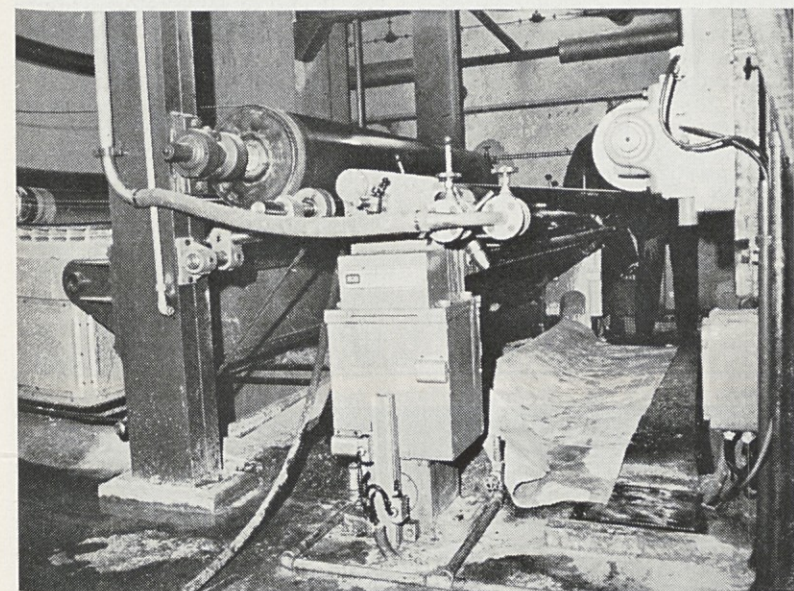
Končno je tak faktor tudi splošna svetovna surovinska in energetska kriza, ki jo vse bolj ostro občutimo tudi pri nas in se odraža zlasti v pomanjkanju surovin in energije ter rasti njihovih cen.

Seveda je takih faktorjev, ki vplivajo na poslovne rezultate gospodarske organizacije, še veliko.

Zaradi tega je nujno, da moramo pri ocenjevanju naše aktivnosti v nekem poslovnem obdobju upoštevati splošne pogoje poslovanja.

Dohodka nismo povečali z navijanjem cen

Celotni dohodek Papirnice Količevo je v polletju znašal 55.346.919 dinarjev ali 6,5 % več kakor v istem obdobju preteklega leta. V strukturi celotnega dohodka predstavlja dohodek od prodaje izdelkov prek 98 % celotnega dohodka.

Količevo: Del premazne naprave KS II

Relativno nizek porast celotnega dohodka preseneča zlasti, če upoštevamo, da znaša v Sloveniji povečanje celotnega dohodka v polletju 26 %. Po drugi strani pa je tak porast celotnega dohodka edino realen, če naj verjamemo trditvam, da smo se morali ravnati po predpisih o zamrznitvi cen na ravni iz leta 1972.

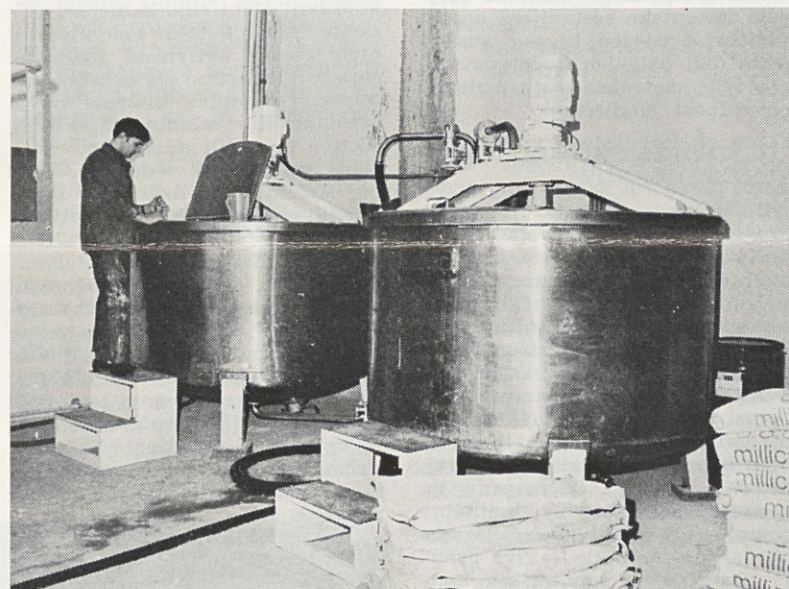
Količina prodanih izdelkov, ki je praktično enaka proizvodnji, kaže naslednjo sliko:

Izdelek	Količinsko v t.		
	I. polletje 1972	1973	1972
Papir	2.135	2.798	131.1
Karton	10.713	11.107	103.7
Lepenka	1.189	1.204	101.3
Lesovina	42		
Skupno:	14.079	15.109	107.3

	v 000 din		
	I. polletje 1972	1973	1972
Papir	8.409	10.346	123.0
Karton	36.242	37.442	103.3
Lepenka	5.579	5.672	101.7
Skupno:	50.302	53.460	106.3

Iz gornje tabele je razvidno, da se je fizični obseg realizacije celo za malenkost bolj povečal, kakor pa vrednostni obseg. Ta razlika je nastala zaradi nespremenjenih cen na domačem trgu in z močno povečanim izvozom, ki je znašal v prvem polletju 1972 1.582 ton, v I. polletju 1973 pa 2.850 ton; cene dosežene z izvozom pa dajejo nekoliko slabše rezultate zaradi močne konkurence

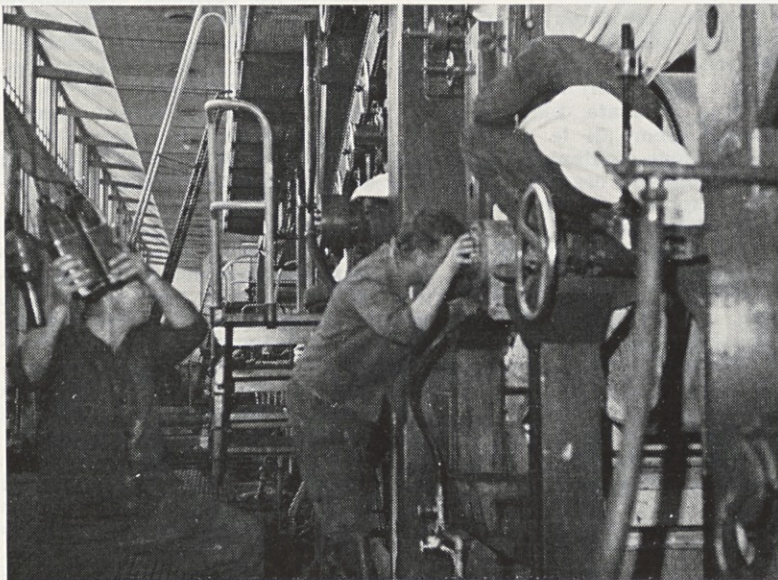

Količevo: Premazna kuhinja

veljajo za papirnico pa izračuni za celotno gospodarstvo kažejo, da vedno manjši del povečanja celotnega dohodka odpade na večjo produktivnost, večina pa na višje cene, večje število zaposlenih itd.

V naši sedanji poslovni orientaciji torej izhajamo iz predpostavke, da imajo perspektivo predvsem tisti kolektivi, ki so se v tej težki situaciji naučili boljše

polletju v primerjavi z letom 1972 povečali le za 2 %, kljub povečanju proizvodnje. Ker pa so na višino vseh porabljenih sredstev vplivali poleg porabljenih materialnih sredstev tudi spremenjeni predpisi, zlasti popravek finančnega rezultata v zvezi z odpisom terjatev nad 90 dni in večji stroški investicijskega vzdrževanja, so se porabljena sredstva v primerjavi z letom

Količevo: Menjava klobučevine KS II

1972 povečala za 6,4 %. Porabljena sredstva in celotni dohodek izkazujeta torej enako stopnjo rasti.

Da nam je uspelo uskladiti rast celotnega dohodka in porabljenih sredstev torej lahko pripisemo zasluge predvsem skrajni štednji in drugim ukrepom za porenitev proizvodnje oziroma za večjo ekonomičnost poslovanja znotraj podjetja.

Sklepi o razbremenitvi gospodarstva ne dajejo rezultatov

Vse preteklo leto je potekalo v znamenju stalnih razprav in obljub o zmanjšanju obremenjenosti gospodarstva s finančnimi obveznostmi do družbe in v pričakovanju konkretnih rezultatov teh razprav in sklepov. Podatki iz periodičnega obračuna pogodbenih in zakonskih obveznosti v I. polovici 1973 pa ta pričakovanja povsem demantirajo. Dejstvo je namreč, da so se v Sloveniji družbene dajatve v I. polletju bolj povečale, kakor pa družbeni proizvod oziroma dohodek. Tako se je družbeni proizvod v Sloveniji povečal za 21 %, družbene obveznosti pa za 27 %. Še večjo stopnjo rasti izkazujejo družbene obveznosti za našo delovno organizacijo predvsem zaradi nadpovprečno visoke stopnje prispevka za stanovanjsko gradnjo v občini Domžale (7 %). Zakonske in pogodbene obveznosti so namreč porasle za 36 % ali za 595.000 dinarjev. Prav povečanje družbenih obveznosti je povzročilo, da ustvarjeni dobiček v polletju ni dosegel lanskega, čeprav je dohodek porastel skoraj za 7 %.

Presenetljive rezultate je dal tudi izračun naših obveznosti do republiškega proračuna, saj se je republiški davek izračunan na podlagi ustvarjenega dohodka povečal štirikratno v primerjavi z davkom, izračunanem na podlagi izplačanih osebnih dohodkov. Z drugimi besedami to pomeni, da predstavlja sprememba osnove za plačilo republiškega davka povečanja zakonskih obveznosti naše delovne organizacije v I. polletju za 200.000 novih dinarjev in to kljub znižani akumulativnosti. To povečanje obremenitev dohodka sicer ni prikazano v periodičnem računu, ker je bilo vkalkulirano šele v juliju. Kolikor pa bi to upoštevali, bi znašalo povečanje zakonskih in pogodbenih ob-

veznosti v polletju glede na leto 1972 kar 47 %.

Zmanjšanje reprodukcijske sposobnosti

Kljub povečanju proizvodnje in zmanjšanju porabe, je stopnja rentabilnosti v letu 1973 padla, kot nujna posledica povišanih cen reprovizivnih odpadov, odpisa terjatev nad 90 dni in povečanih zakonskih in pogodbenih obveznosti. Ostanek dohodka je namreč znašal v I. polletju 1972 4.081.000 v letu 1973 pa 3.478.000, kar pomeni zmanjšanje za 15 %. Pri ocenjevanju višine ostanka dohodka je treba upoštevati tudi to, da so osebni dohodki v polletju 1973 ostali na povprečju iz leta 1972. Torej znižanje ostanka dohodka ni posledica pretiranega povišanja osebnih dohodkov.

Poleg zakonskih obveznosti so v letošnjem letu močno porasla obvezna posojila, ki prav tako vplivajo na zmanjšano reprodukcijsko sposobnost gospodarske organizacije. Največje povečanje izkazuje obvezno posojilo za nezavzete republike in pokrajine in sicer skoraj 70 %. V celoti pa ocenjujemo, da znašajo obvezna posojila pri akumulaciji, kakršna je bila v I. polletju približno 40 odstotkov ostanka dohodka. Če sedaj primerjamo ta ostanek sredstev, ki jih lahko vložimo za modernizacijo proizvodnih naprav in za družbeni standard, z našimi potrebami, postane razumljivo dvoje:

— da je treba nujno storiti nekaj za bistveno povečanje akumulativnosti,

— da rešitev tega vprašanja leži v veliki meri izven dosega direktnega vpliva naše delovne organizacije.

Perspektiva v prihodnjih mesecih ni najbolj ugodna

Če bi ocenjevali trend gibanja poslovnih rezultatov do konca leta samo po rezultatih zadnjih mesecev, ko se je tako proizvodnja, kakor dohodek in končni finančni rezultat iz meseca v mesec večal ter po tem, da poteka izvajanje letošnjega investicijskega programa brez večjih odstopanj, bi lahko optimistično ocenili, da poslovni rezultati ob koncu leta ne bodo slabši od lanskimi. Poudariti je treba, da smo zaradi dinamike poslovnih rezultatov zadnjih mesecev v juliju že presegli ustvarjeni ostanek dohodka iz istega obdobja preteklega leta.

Ker pa občutimo (enako kakor večina slovenskega gospodarstva) težave, ki jih povzročajo surovinska in energetska kriza, je vsak optimizem preuranjen.

Vse večji obseg nabavljenih surovin iz uvoza in razmere na domačem trgu povzročajo, da dejanske cene surovin še vedno rastejo in vse bolj presegajo planirane cene, to se pa mora nujno odraziti na zmanjšanju rentabilnosti poslovanja.

Še hujše pa je to, da nam pomanjkanje posameznih vrst surovin in energije onemogoča obdržati visok nivo proizvodnje, največjo možno izkoriščenost proizvodnih naprav in izbiro takega proizvodnega programa, ki da najboljše rezultate glede razlike med lastno in prodajno ceno — to pa so naša edina učinkovita oročja za ukrepanje proti učinkom rasti stroškov in družbenih obveznosti.

V češke papirnice

VEVČE, SEPTEMBER — Člani Društva inženirjev in tehnikov papirne industrije bodo v prvi polovici oktobra obiskali več papirnic in inštitutov na Češkoslovaškem. Ekskurzija je v programu društva. Razen ogleda večjih in modernejših tovarn naše stroke se bodo člani društva pogovarjali s češkimi strokovnjaki in izmenjali strokovna mnenja.

Zakaj spremeniti organizacijo?

VEVČE, SEPTEMBER — V letošnjem letu bo začela veljati nova ustavna ureditev SFRJ in SR Slovenije. Priče smo globokim, revolucionarnim spremembam naše družbe, ki odpirajo tudi nove možnosti sindikatov in jim nalagajo tudi nove naloge. Cilj predlagane nove organiziranosti sindikatov je, da s tem novim možnostim in novim nalogam vsestransko prilagodimo. Gre torej za sindikat v temeljni organizaciji združenega dela, za sindikat v skupnosti temeljnih organizacij združenega dela (delovni organizaciji, podjetju); gre za sindikat delavcev, katerega vsa vodstva so organizirana iz osnovne sindikalne organizacije, v kateri neposredno odloča delavec, torej po delegatskem načelu. Gre za sindikat, ki ga bodo organizirali delavci kot najširšo razredno organizacijo delavskega razreda v boju za razvoj samoupravnih socialističnih odnosov in za uresničevanje svojih samoupravnih in drugih pravic in interesov na vseh področjih dela, ustvarjanja in življenja. Gre za tak družbeno-ekonomski položaj in vlogo sindikata v družbi in v političnem sistemu, ki ustreza razrednim interesom in težnjam delavskega razreda. Gre za najširše sodelovanje delavcev pri izvajanju funkcije oblasti in pri opravljanju drugih pomembnih zadev kakor tudi za reševanje socialnih vprašanj, ki so pomembna za vse delovne ljudi in za krepitev njihove solidarnosti. Stvar ocene — ne nazadnje v javni razpravi, ki jo s tem začenjamo — pa bo, ali predlagani dokumenti pravilno opredeljujejo to vlogo sindikatov in načine za njeno uresničevanje.

Prve osnove dokumentov, ki jih je za tem izdala statutarne komisija, so bile v informaciji o novi organiziranosti sindikatov in zveze sindikatov. To informacijo je obravnaval sekretariat CK ZKS na razširjeni seji, nato pa še sekretarji občinskih komitejev in medobčinskih komitejev Zveze komunistov ter predsedniki občinskih svetov zveze sindikatov na seminarju. Sledila so razširjena seja predsedstva republiškega sveta Zveze sindikatov Slovenije, posvetovanja predsednikov občinskih in medobčinskih odborov sindikatov in predsednikov 70 večjih sindikalnih organizacij. O informaciji je potem kratko razpravljala republiški svet ZSS. Prve osnutke dokumentov, ki jih je izdala statutarne komisija, so nato obravnavali na sejah večine republiških odborov sindikatov posameznih dejavnosti in na seji republiškega sveta. Statutarne komisije je potem zbiral interne pismene pripombe, v tistem času pa so bili z osnutki dokumentov na posvetovanju seznanjeni tudi predsedniki občinskih svetov zveze sindikatov. Vse tako izrečene in napisane zbrane pripombe je statutarne komisije posebej obravnavala in na tej osnovi izdala osnutke ter jih izdala v posebni publikaciji.

Po mnenju statutarne komisije naj bi bili ti osnutki praktičen pripomoček med razpravo, ilustracija o možni izvedbi načel o organiziranosti, ki naj bi jih obravnavala in sprejela 4. konferenca sindikatov Slovenije in pa spodbuda pri izboljševanju sindikalne organiziranosti in delovanja sindikatov. Obenem bo razprava o teh osnutkih gotovo dala tudi boljše rešitve od predlaganih.

I.

Statutarni dogovor naj bi nadomestil vse statutarne akte sedanjih sindikatov in Zveze sindikatov. Nastal naj bi kot dogovor vseh osnovnih organizacij sindikatov, torej ne bi bil sprejet na kongresu, pač pa naj bi 8. kongres Zveze sindikatov Slovenije formuliral njegov dokončni predlog. Gre za stalen akt, ki naj bi s svojimi načelnimi določili urejal osnovne organizacije in delovanje vseh sindikatov in Zveze

sindikato. Le v osnovnih organizacijah sindikatov bi imeli še svoja posebna pravila. Podrobnosti, ki v statutarnem dogovoru ne morejo biti urejene, bodo urejali poslovnik, ali posebni dogovori in sklepi. Izhodišča nove organiziranosti so:

1. V VSAKI TEMELJNI ORGANIZACIJI ZDRUŽENEGA DELA PRAVILOMA VSAJ ENA OSNOVNA ORGANIZACIJA SINDIKATA

Osnovni poudarek je dan neposredni udeležbi vseh članov v aktivnosti sindikatov. Seveda imamo tudi sedaj osnovne organizacije sindikata, kjer deluje le izvršni odbor ali le predsednik. Nove naloge sindikatov zahtevajo v teh osnovnih organizacijah sindikata korenite spremembe v načinu delovanja.

Statutarni dogovor naj bi te spremembe omogočil, očrtal in spodbudil. Te oblike so npr. skupine, delegatski sestav izvršnih odborov v osnovnih organizacijah sindikata, v kateri delujejo skupine, dogovor o tem, da o najpomembnejših zadevah odločajo vsi člani na zborih itn. Taka osnovna organizacija bo lahko osnova neposrednega samoupravljanja v temeljni organizaciji združenega dela, politična osnova delavske kontrole, bistven dejavnik v informiranju za samoupravno odločanje, v političnem in strokovnem izobraževanju itn. Taka osnovna organizacija sindikata bo tudi politična osnova delegatskega sistema. S tem je povezana politična akcija, da se taka dejavnost sindikatov izrecno omogoči in predvidi tudi v statutih temeljnih organizacij združenega dela in v samoupravnih sporazumih o združevanju temeljnih organizacij združenega dela.

2. DELEGATSKI SISTEM

Omenili smo že možnost, da v osnovni organizaciji sindikata delujejo skupine in da njihovi delegati, nekdanji poverjeniki, sestavljajo izvršni odbor ali nastopajo v izvršnem odboru kot enakopravni občasni člani, kadar gre za zadeve take skupine. Medtem ko je pri izvršnem odboru osnovne organizacije to le ena izmed nakazanih možnosti, pa velja delegatsko razmerje kot osnova organiziranja in delovanja na vseh nivojih. Statut ne odgovarja na vprašanje, ali je delegacija osnovne sindikalne organizacije delegirana posebej ali pa kot delegacija zastopa izvršni odbor. Možni sta torej obe rešitvi. Izrecno pa je zapisano, da so vsi organi sindikatov sestavljeni po delegatskem načelu, opredeljena je odgovornost delegatov, postavljeno je načelo sporazumevanja kot osnovno načelo določanja v organih sindikatov.

3. SINDIKALNE KONFERENCE

V temeljni organizaciji združenega dela, v katerih bo več osnovnih organizacij sindikata, v podjetjih, v katerih bo več temeljnih organizacij združenega dela in več osnovnih organizacij sindikata, je predvideno, da delujejo sindikalne konference. Sindikalna konferenca na nivoju organizacije združenega dela, ki združuje osnovne organizacije v tej organizaciji združenega dela, je lahko sestavljena iz delegatov osnovnih organizacij več sindikatov, ker imamo vrsto podjetij, v katerih so osnovne dejavnosti temeljnih organizacij združenega dela različne. Normalno bi bilo, da so te organizacije v temeljni organizaciji združenega dela vključene v različnih sindikatih, čeprav je tudi možnost, da so vključene v enem sindikatu.

Prav tako so odprte možnosti republiških konferenc za ožje dejavnosti in možnosti regionalnih konferenc tam, kjer je to interesantno. Tudi te konference sestavljajo delegati osnovnih organizacij sindikata.

4. OBČINSKA IN MEDOBČINSKA ORGANIZACIJA

Osnova za formiranje vseh organov sindikatov in zveze sindikatov v občini je po tem predlogu dogovor osnovnih organizacij sindikata v okviru občinske organizacije sindikata. Eno izmed stališč je bilo, da je taka organizacija samo tam, kjer je organiziran občinski odbor sindikata. Statutarni dokument tega stališča ne sprejema, ampak izhaja s stališča, da je občinska organizacija sindikata tam, kjer je v občini vsaj ena osnovna organizacija tega sindikata. Stvar osnovnih organizacij sindikata v občini je, ali na občinskem nivoju potrebujejo delegatsko sestavljen občni zbor, ali pa se dogovorijo, da skupne zadeve koordinirajo izvršni odbori kot celote na občasnih sestankih; pač pa ta občinska organizacija predstavlja osnovo za delegiranje delegacij tega sindikata v organe tega sindikata na medobčinskem in republiškem nivoju. Kako se voli skupna delegacija, je stvar osnovnih organizacij sindikata v tej občinski organizaciji sindikata. Ob taki odločitvi se načelno izvoli medobčinski odbor, ki je sestavljen iz delegatov občinskih organizacij sindikata. Sestav republiškega odbora je stvar sporazuma vseh občinskih organizacij sindikata. Sestav delegacije se dogovori med osnovnimi organizacijami sindikata v občini ali v medobčinski organizaciji. Tako bi delovali delegatsko sestavljeni organi sindikatov povsod, kjer se ustvarja in deli dohodek, torej povsod, kjer je potrebna organizirana navzočnost sindikatov.

5. SINDIKAT KOT ODSEV INTERESA ČLANOV

To načelo zahteva večje število drugače organiziranih sindikatov. Statutarni dogovor to novo organiziranost podrobno ureja. Teze za sporazum bi omogočale vsaki osnovni sindikalni organizaciji, da se organizira v tisti sindikat, ki bo lahko v večji meri odseval avtentičnih interesov članov. Tako bomo dobili popolnoma novo, res na interesih članov oblikovano tako imenovano sindikalno karto. Sedanjih predlogi iz razprav na republiških odborih sindikatov omenjajo 18 sindikatov. Šele razprava in — še bolje — živa praksa nastajajočih republiških konferenc bo dala končni odgovor.

6. ZVEZA SINDIKATOV

V sedanjih statutih je »fikcija« tako imenovanega dvojnega članstva. Vsak član sindikata je kot posameznik član sindikata in član zveze sindikatov. Statutarni dogovor izhaja z načela, da gre za zvezo sindikatov in to načelo izvaja tudi v tem, da so organi zveze sindikatov sestavljeni iz delegatov sindikalnih organizacij za isto območje. Občinski svet zveze sindikatov je torej sestavljen iz delegatov občinskih organizacij (ne odborov), republiški svet zveze sindikatov pa iz delegacij republiških organizacij sindikatov. V osnutku je predvideno, da to delegacijo delegira republiški odbor.

V osnutku so predvidene paritetne delegacije. Nekateri se upirajo pariteti. V statutarni komisiji smo menili, da gre za eno izmed temeljnih načel osnovnega sistema samoupravljanja; zastopanje po številu članov ima v sebi težnjo po preglasovanju, po majorizaciji. Ni sprejemljiva trditev, da le zastopanje po številu članov lahko zagotovi razredni interes. Načelo odločanja s soglasjem delegacij seveda zahteva urejen postopek usklajevanja. Statutarni dogovor tega postopka v podrobnosti ne ureja, saj bo nujno drugačen na primer v občinskem odboru sindikata kot pa na primer v republiškem svetu zveze sindikatov. Gre za postopek, torej za vprašanje, ki kljub svojemu načelnemu pomenu spada v poslovnik vsakega organa. Razprava

bo ocenila, ali je taka organiziranost v skladu z nalogami sindikatov, ali pravilno odraža razredno kvaliteto skupnega delovanja sindikatov v zvezi sindikatov, ki gotovo ni le seštevek posameznih interesov, ampak nova kvaliteta. S tem v zvezi se postavlja vprašanje, ali organiziranost v občinske organizacije vsakega sindikata pomeni pravilno rešitev. Slišali smo že mnenje, da taka organiziranost predstavlja le nepotreben formalizem, ki ga ne gre uvajati in bi bilo bolj prav, da se na primer občinski svet zveze sindikatov formira iz delegatov osnovnih organizacij sindikata, ne glede na to, v katerem sindikatu so organizirane. Vendar statutarne komisije meni, da je predložena rešitev logična in pravilna.

7. ENOTNOST SINDIKALNEGA GIBANJA V JUGOSLAVIJI

Sedanje besedilo statutarnega dogovora ne posega v organiziranost zveze sindikatov Jugoslavije, saj to tudi ni njegova naloga. Seveda pa menimo, da bo pri organizaciji zveznih organov sindikatov in zveze sindikatov treba upoštevati naloge in možnosti, ki nam jih odpira nova ustavna ureditev.

8. STATUTARNI DOGOVOR NAJ POSVETI POSEBNO POZORNOST MLADIM DELAVCEM

Gre za statutarne izvedbo spoznanja, da so mladi delavci enakopravni člani sindikalne organizacije, ki kot taki sodelujejo v njeni celotni aktivnosti, imajo pa zaradi mladosti svoje posebne interese. Te posebne interese naj bi uresničevali v mladinskih aktivnih. Aktivne bi vodili mladi delavci — člani sindikalnih vodstev. Aktivni naj sodelujejo v delovanju zveze mladine v občini in tako bolj kot doslej zagotavljajo vlogo mladih delavcev. Gre za aktivno delovanje mladih, ne pa za kakršnokoli obliko varuštva nad njimi. V dogovoru je predvidena ustrezna številčna zastopnost mladih v vseh sindikalnih organih. Iščejo torej statutarne osnove za izvedbo sklepov III. konference ZKJ o vprašanju mladine. Na vsak način bomo to nalogo opravljali ob sodelovanju vodstev zveze mladine.

II.

Opozoriti moramo tudi na vprašanja, na katera osnutek ne odgovarja. Tako, še nerešeno vprašanje so izvršni organi v delegatsko sestavljenih vodstvih sindikatov in zveze sindikatov. Načelno bi namreč veljalo, da dogovor delegatov uresničujejo tisti, ki so jih delegirali (torej predvsem osnovne organizacije sindikatov), kakor tudi delegati sami, ali pa po strokovno-politično imenovanih organih. Operativna praktičnost pa nakazuje potrebo po ožjih izvršnih telesih. Podobno je z vprašanjem poklicnih političnih delavcev. V praksi vemo,

da v velikih podjetjih sindikalno delo zahteva polno zaposlenega politično-strokovnega delavca.

V dosledno izvedenem delegatskem sistemu, v katerem je delegat res delegat do takrat, ko v svoji sredini redno dela in v njej tudi živi, bi poklicni sindikalni delavci ne bili funkcionarji, člani vodstev, ampak imenovani sekretarji, ena od oblik pripravljanja in izvajanja odločitev delegatov. Medtem ko v osnovnih organizacijah sindikatov danes ni veliko poklicnih političnih delavcev — mnogi menijo, da jih potrebujemo več — pa imamo praviloma poklicne politične delavce v vodstvih zveze sindikatov v občini, v velikih občinah pa tudi nekaj poklicnih političnih delavcev v strokovnih sindikatih. Vsa republiška vodstva imajo poklicne politične delavce. Izvedba delegatskega sistema bo torej glede političnih delavcev zahtevala le malo novega v osnovnih organizacijah sindikatov, v katerih je tudi sožitje delavcev najbolj neposredno. Večje spremembe pa bi bile v republiških in občinskih vodstvih. Sedanja praksa kaže, da imajo voljeni predsedniki občinskih in republiških organov obsežno delo, ki ga pogosto ni mogoče povezati z rednim delom v proizvodnji. Osnutek statutarnega dogovora zato izhaja iz načela, da imajo sindikalna vodstva imenovane politično-strokovne sekretarje, po potrebi tudi strokovne delavce itn., vendar izrecno ne omogoča, da bi v posameznem primeru, kjer bo to morda vsaj začasno potrebno, imeli tudi poklicnega voljenega predsednika ali tajnika.

Nadzorni odbori so predvideni kot organi nadziranja materialnega in finančnega poslovanja. V statutarne komisije je ostalo v manjšini mnenje, naj bi nadzorni odbori dobili posebno vlogo, kot jo bodo imeli organi delavske kontrole. Mnenje te manjšine v statutarnem dogovoru ni bilo upoštevano.

Nekatera vprašanja so očrtana le načelno. Tako je dogovor o koordinaciji dela družbenopolitičnih organizacij v okviru Socialistične zveze gotovo nujen in zahteva tudi statutarne opredelitev, ki pa je še ne moremo zapisati. Morda bo tudi dokončen dogovor o drugačnih sindikatih, o nastanku večjega števila sindikatov, zahteva še kakšno opredelitev v tem dogovoru. Odprta je mandatna doba delegatov v sindikalnih vodstvih. Samo nakazan je dogovor o delitvi članarine, ki bo verjetno zahteval tudi redne letne dogovore o delovnem načrtu in obsegu nalog občinskih, republiških in zveznih organov sindikatov in zveze sindikatov. Odprta je delegatska zastopnost kolektivnih članov v organih zveze sindikatov.

Na ta in še druga vprašanja bomo odgovore še iskali do kongresa zveze sindikatov Slovenije v letu 1974. Praktična izvedba večine nakazanih načel v okviru dosedanje organiziranosti, ki je možna in nujna, bo bistveno pripomogla k pravilni rešitvi tudi teh dilem.

Akviziterji radi obišejo tovarno. Na sliki: Iz Zavoda za napredek gospodinjstva ponujajo kuharske in ostale knjige

Od ideje do organizacije obrata tapet

VEVČE, AVG.-SEPT. — V želj, da bi bili člani kolektiva čim bolj informirani o vseh dogajanjih v zvezi s proizvodnjo tapet, podajam kratek rezime vseh momentov, ki so odločilno vplivali na vse odločitve.

Idejo za proizvodnjo tapet na Vevčah je dal tov. direktor Vengust. Pri ustreznih strokovnih službah je naročil tehnološko in ekonomsko obdelavo tega področja.

Iz vseh razprav in študij je bilo razvidno, da bi bila proizvodnja tapet v skladu z razvojnim konceptom Papirnice Vevče. Zagaraniran imam osnovni papir za tovrstno proizvodnjo, nova tehnologija predstavlja nadaljnje oplemenitenje papirjev. Raziskave na tržišču so pokazale, da je po tem artiklu veliko povpraševanje in ga bo možno plasirati.

Začetki za novo proizvodnjo in tehnologijo ni tako enostavna stvar. Pri sedanjem tempu razvoja ni več časa za eksperimentiranje in postopno osvajanje nove proizvodnje.

Strokovne službe in organi samoupravljanja so se zavedali, da nam lahko zagaranira uspeh:

- preizkušena strojna oprema,
  - strokovna usposobljenost delavcev na delovnem mestu,
  - dobra tehnologija.
- dobra notranja organizacija obrata,
- sistematsko delo pri nastajanju kolekcije.

Odločitev za tehniko tiska pri proizvodnji tapet je bila lahka, ker nam jo je diktirala kvaliteta osnovnega papirja za tapete. Druge izbire tu ni bilo; strojna oprema za izbrano tehniko klejnega in oljnega tiska je najcenejša in preizkušena. Tovrstnih tapet se izdelava v inozemstvu do 70 %.

Pri izbiri strojne opreme smo gledali predvsem na:

- renome dobavitelja opreme,
- ceno,
- know-how, v okviru katerega je možno ne samo strokovno usposabljanje kadrov ampak prevzeti kompletno organizacijo in tehnologijo.

Tovarna, ki bo nudila know-how mora nuditi tudi možnost sodelovanja na komercialnem področju v obliki kompenzacijskih in drugih poslov.

Iz vseh navedenih razlogov je kombinacija firme OLBRICH—dobavitelj strojne opreme in MARBURGER TAPETENFABRIK — know-how, najbolj ustrezala.

V trenutni situaciji, ko se zadovoljimo s potiskano tapeto in nas produktivnost in dolgoročni razvojni program ne zanimata, bi bila ugodna tudi kakršnakoli druga kombinacija. Angleški proizvajalec strojne opreme Bradbury — Sanders ni po ponudbi dosti zaostajal za nemško firmo OLBRICH oz. mu je bil celo enak, veliko pomanjkljivost pa smo videli pri partnerju, ki naj bi dal know-how, to je firma Heywood Wallpaper printing Co. Ltd.

Tiskati tapete bi se lahko naučili tudi pri tej firmi, vendar perspektivno gledano, to ni dovolj. To podjetje se po tehnološki in organizacijski platji še daleč ne da primerjati z renomirano nemško firmo MARBURGER TAPETENFABRIK.

Z gotovostjo lahko upamo, da je odločitev za nemški dve firmi, gledano dolgoročno, izrednega pomena. Tu mislim predvsem na sodelovanje z MARBURGER TAPETENFABRIK, ki nam je nudila odlično organizacijo in vse možnosti individualnega usposabljanja naših delavcev. Nakazala pa nam je tudi vse možnosti za poznejše sodelovanje v obliki kompenzacijskih poslov, možnosti izdelave tapet za to tovarno itd.

Postaviti organizacijo, ki je razvidna iz sheme in obrat opremiti do takšne stopnje, da bo garantiral odvijanje organiziranega dela, ne bi bilo mogoče brez dobrega predhodnega poznavanja tehnološkega procesa in vseh ostalih dejavnosti, ki to proizvodnjo spremljajo.

Od podpisa pogodbe s firmo OLBRICH do danes je preteklo točno eno leto. (Pogodba je bila podpisana 28. 9. 1972.)

Za opazovalce izgleda rok eno leto dolg. Za tiste, ki so v tej investiciji aktivno sodelovali pa dokaj realen, celo bi si upali reči hiter.

Pozabiti ne smemo, da gre za popolnoma novo proizvodnjo in napovedi o pričetku proizvodnje so bile podane bolj po želji kot pa realno.

Začetek izdelovanja opreme se je pomaknil zaradi Narodne banke, ki ni izdala pravočasno potrdila za Hermes zavarovanje za cele 3 mesece tako, da je začetek izdelave opreme praktično padel v čas dopustov. Rok dobave so podaljšali tudi štrajki v ZRN.

Trenutno stanje je več kot zadovoljivo. Montažnih del je praktično 60 % že opravljenih, del surovin že dobavljenih, okolica urejena, upravni del zgradbe s sanitarijami in garderobnimi prostori opremljen, formularji za sprovedbo notranje organizacije natisnjeni, postavljena je organizacijska shema in kompletirana ena izmena.

Iz organizacijske sheme obrata je razvidno število delovnih mest, funkcionalni in linijski odnosi med posameznimi delovnimi mesti kakor tudi zasedenost delovnih mest za 1 izmeno. Skupno število ljudi na dveh izmenah bo ca. 60, od tega 18 žensk in 42 moških.

Zaenkrat sta predvideni dve izmeni, kolikor pa bo prodaja dobro tekla ni izključno, da bomo z delom strojev delali tudi v tretji izmeni.

Ze sama organizacijska shema prikazuje dokajšnjo razdrobljenost proizvodnje. V sami proizvodnji nastopa veliko število strojev, katerih kapacitete je treba stalno usklajevati.

Specifične za to proizvodnjo so še:

- velik poudarek na kreativni del proizvodnje in izkoriščanje vseh tehnoloških in tehničnih možnosti,
- priprava kolekcije,
- mešanje barv,
- kontrola proizvodnje in kvalitete.

Kontrola proizvodnje je zaradi svoje specifičnosti zelo otežena. Od začetka do konca proizvodnje je produkt v zavrtkih oziroma v končni fazi v rolicah tako, da je kakršnakoli naknadna kontrola nemogoča.

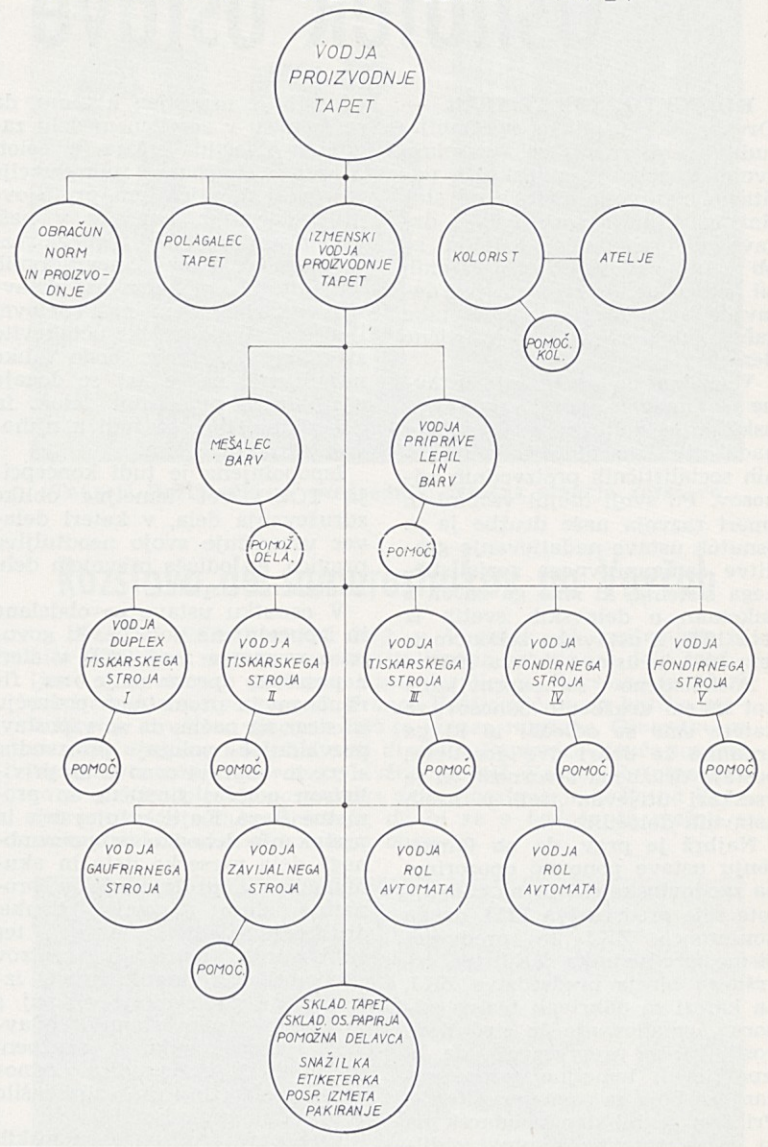
Od tapete zahtevamo:

- harmonijo barv,
- enako jakost barvnih tonov,
- enakomeren tisk po širini in dolžini,
- željeno stopnjo pralnosti.

Edino zadnji kriterij kvalitete je merljiv, vse ostalo pa je mogoče oceniti le z očesom.

S tem, ko se kvaliteta ne da povsem izraziti v številkah, pa še

ORGANIZACIJSKA SCHEMA OBRATA TAPET

Na seji delavskega sveta dne 31. 7. 1973 je bila sprejeta shema notranje organizacije obrata. Odprta so bila tudi vsa delovna mesta v tem obratu

daleč ne moremo govoriti o obrtniški proizvodnji, kot nekateri že strokovno ocenjujejo. Pripravo proizvodnje, osnovna proizvodnja, dodelava, obračun norm, način kontrole kvalitete bodo imeli popolnoma industrijski pristop, prav gotovo pa nekoliko drugačen kot smo ga bili vajeni do sedaj in se ga ne da posplošiti oziroma primerjati z že obstoječimi napravami v tovarni. Poznano je tudi, da zahtevajo tovrstne neprocesne proizvodnje neprimerno večjo organiziranost kot procesna proiz-

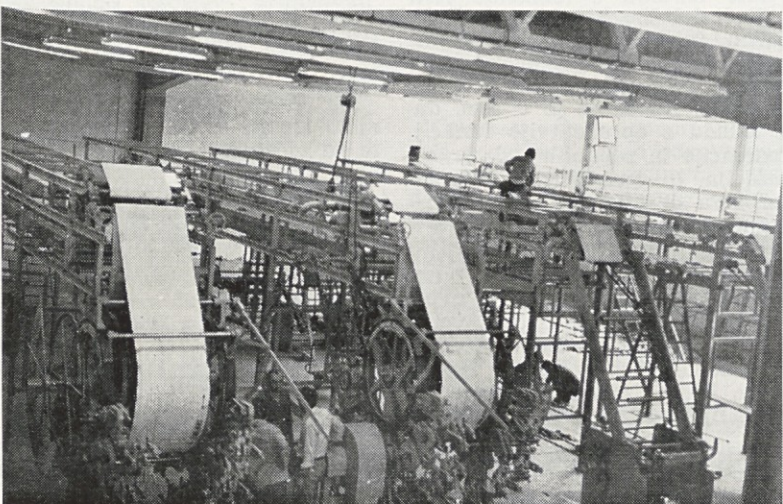
vodnja. Zaradi velikega števila menjav vzorčnih valjev se lahko efektivni časi tiskanja in dodelavnih strojev zelo nizki.

Povem naj, da bomo imeli v prvi kolekciji ca. 50 vzorcev izdelanih povprečno v treh variantah (koloritih).

Kakšne so potrebne priprave samo za en vzorec in koliko rutine in znanja je treba, da bodo vse barve v vzorcu (v poprečju 5) zadete, ne bi pisal, ker se bomo o tem lahko v kratkem sami prepirali. B. I.

Domači ključavničarji in drugi bodoči »tapetarji« pri delu na montaži

Montaža strojev za izdelavo tapet se vedno bolj približuje koncu

Šport za vsakogar

(Vtisi s seminarja v Mozirju)

V avgustu sem se udeležil prvega dela seminarja, (drugi bo v zimskem času), za organizatorje športne rekreacije v delovnih organizacijah. Seminar je bil v Mozirju v športnem centru Visoke šole za telesno kulturo in je trajal deset dni. Pobudnik je Zveza sindikatov Slovenije, ki je uspela realizirati seminar letos prvič, z namenom, da bi se hitreje razvijala in organizirala športna rekreacija, konkretno TRIM (angl.: uravnoteženje ladijskega tovora) — šport za vsakogar v najširšem pomenu besede. Ideja »šport za vsakogar« pomeni, da je šport namenjen vsakomur in je odraz vse večjih gibalnih potreb sodobnega, mehaniziranega človeka. Gre torej za razširitev kroga ljudi, ki se ukvarjajo s športom, s končnim ciljem za čim boljše psihično in fizično stanje. Nujnost množičnosti v telesni kulturi je bila prisotna že v preteklem času, toda napredovanje je bilo počasno. Vse večji je postajal prepad med tistimi, ki jim je bil šport sredstvo za doseg vrhunskih (ali povprečnih) rezultatov in tistimi, ki bi se želeli s športom ukvarjati predvsem za boljše zdravje, počutje in razvedrilo, brez visokih ciljev. Če hočemo, da bi postala športna rekreacija sestavni del življenja vsakogar, je potrebno ustvarjati pogoje za

to (objekti, kadri, sredstva). Vsa vložena sredstva bi se kmalu obrestovala v bolj zdravem, zadovoljnem in sposobnejšem človeku. S tem bi morali računati pri kakršnemkoli družbenem in telesno kulturnem planiranju.

V času seminarja so nam predavali profesorji Visoke šole za telesno kulturo teoretični in praktični del programa, ki je obsegal: teorijo in metodiko športne rekreacije, teoretične osnove telesne vadbe s praktičnimi prikazi le teh, športno medicino, športne vaje, organizacijo tekmovanja, izlete, pohode, turna smučanja in taborjenje.

Posamezne teme so bile obravnavane precej obširno in moje mnenje ter mnenje večine udeležencev je, da je bilo le nekoliko preveč teorije in zato seveda manj praktičnih prikazov in primerov. Vendarle pa je bil seminar uspešen in udeleženci smo odnesli precej pozitivnega znanja o organizaciji športne rekreacije v delovnih skupnostih.

Ob koncu seminarja nam je predsednik »Partizana« SR Hrvaške govoril o delu in problematiki na tem področju v njihovi republiki. Znano je, da so v tem že mnogo pred nami. V mnogih podjetjih imajo zelo razvito or-

ganizacijo športne rekreativne dejavnosti širšega kroga zaposlenih. Precejšnjo skrb posvečajo tudi kadrom in v ta namen organizirajo večje število seminarjev in posvetovanj za vodilne uslužbenke delovnih organizacij, ki naj bi bili pobudniki in v oporo tistim, ki bi želeli bolj razviti organizirano rekreativno dejavnost med delavci, jim omogočiti preventiva zdravljenja, aktivno organizirane dopuste, skratka, jih ne prepustiti samim sebi. V delovnih organizacijah, kjer imajo zaposleno veliko število ljudi (prek tisoč), čutijo velike potrebe po profesionalnih kadrih in ga v mnogih tudi že imajo. Prav tako pa že tudi v nekaterih slovenskih delovnih organizacijah (npr. Saturnus) delujejo profesionalni organizatorji rekreacije. Morda bi bilo vredno razmisliti o tem tudi v naši delovni organizaciji.

Zahvalil bi se vodstvu podjetja, ki mi je omogočilo udeležbo na seminarju in upam, da bom s pomočjo vseh, ki delajo na tem področju uspel prenesti pridobljeno znanje na naš delovni kolektiv.

V prihodnjih sestavkih bom skušal opisati in razčleniti posamezne teme, ki smo jih obravnavali na tem seminarju.

Alojz Smrekar

Osnutek ustave SFRJ in SRS v javni razpravi

KOLIČEVO, SEPTEMBER — Družba, ki se hitro spreminja, tudi sorazmerno hitro spreminja svoje družbenoekonomske in politične institucije. Odmik od stalinističnih pojmovanj o vlogi države v prehodnem obdobju so ob veliki zavzetosti subjektivnih sil omogočile, da smo vpeljali delavsko samoupravljanje in tako začeli uveljavljati socialistično demokracijo.

Vsekakor pa so sedanje ustavne spremembe korak naprej v usklajanje političnega sistema z nadaljnjim razvojem samoupravnih socialističnih proizvodnih odnosov. Po svoji idejni vsebini in smeri razvoja naše družbe je ta osnutek ustave nadaljevanje graditve samoupravnega socialističnega sistema, ki smo ga začeli z zakonom o delavskih svetih iz leta 1950, z ustavnim zakonom iz leta 1953 in ustavo iz leta 1963.

Socialistično samoupravljanje kot sistem družbenih odnosov, za katere smo se odločili in ki ga gradimo že dobri dve desetletji, postaja družbena stvarnost, ki je vseskozi utrjevanje tudi v naših ustavnih določilih.

Najbrž je prav, da ob tolmačenju ustave ponovno opozorimo na zgodovinske sklepe encindvajsete seje predsedstva ZKJ, drugo konferenco ZKJ in predvsem pismo predsednika ZKJ ter izvršnega biroja predsedstva ZKJ, na kateri so odkrivali bistvo odporov, omahovanja in nedoslednosti, ki so preprečevali, da bi izpolnjevali temeljne naloge sedanjega boja za samoupravljanje. Pri tem je bil dan poudarek na to, da se ponovno zagotovi vodilna vloga delavskega razreda ter ustvarjajo možnosti za:

- nadaljnje spremembe odnosov v družbi, spremembe v razpolaganju z dohodkom, sredstvi družbene akumulacije oz. presežkov dela v korist samoupravno združenega dela, predvsem pa proizvajalcev, za njihov odločilni vpliv na vse ekonomske, družbene, socialne in politične tokove;
- ekonomsko in družbeno stabilizacijo na trajnejših osnovah;
- odpravljanje družbeno nesprejemljivih socialnih razlik in uresničevanje socialne politike samoupravne družbe.

Torej je osrednje vprašanje nadaljnega samoupravnega razvoja v tem, s kakšnimi oblikami proizvodnih, ekonomskih in političnih odnosov naj bi reševali in odpravljali tista protislovja v naši družbi, ki se izražajo predvsem v sporadu med samoupravljanjem ter tehnokratskimi ter vsakršnim drugim odtujevanjem upravljanja in razpolaganja s sredstvi v družbeni lastni. Rešitev teh problemov je v doslednem uresničevanju bistva novega proizvodnega odnosa, v katerem sami delavci v samoupravnem združenem delu uravnavajo vso družbeno reprodukcijo, ne pa kdo drug v njihovem imenu.

To hkrati potrjuje, da so zdajšnje ustavne spremembe NARAVNO nadaljevanje v razvoju dosejanega ustavnega sistema; vendar so predložene spremembe ustave SFRJ tako pomembne in obsežne, da lahko istočasno govorimo tudi o NOVI USTAVI.

Vsekakor so bile spremembe pogojene s hitrim razvojem proizvodnih sil, dosejanjem razvojem samoupravnih družbenih odnosov in z doseženimi uspehi v razvijanju neposredne socialistične demokracije ter v oblikovanju federacije na temeljih, določenih v amandmajih iz leta 1971.

Te spremembe so bile nujne zaradi potrebe, da se odpravijo razmere, ki so povzročale družbeno protislovja in konflikte ter pojave birokratsko tehnokratskih monopolov, kar je slabilo položaj delavskega razreda in zaviralo hitrejši razvoj samoupravljanja.

DRUŽBENOEKONOMSKA UREDITEV

Temeljni koncept določb osnutka ustave o družbenoekonomskih

odnosih je usmerjen k temu, da se delavcu v združenem delu zagotovi odločilna vloga v celoti odnosov družbene reprodukcije ter da bi se objektivna protislovja proizvodnih odnosov v naši družbi v sedanji fazi njenega razvoja reševala na samoupravnih temeljih. Na ta način naš delavski razred in vsi naši delovni ljudje dobivajo v roke učinkovito sredstvo, s katerim bodo lahko nadzorovali ne le kaj se dogaja z njihovim presežnim delom in dohodkom, temveč tudi z njihovim minulim delom.

Izpopolnjena je tudi koncepcija TOZD kot temeljne oblike združevanja dela, v kateri delavec uresničuje svojo neodtujljivo pravico, da odloča o svojem delu in delovnih uspehih.

V osnutku ustave so obdelane in izpopolnjene določbe, ki govorijo o razmerju med OZD v sferi neposredne proizvodnje na finančnem in prometnem področju in sicer na način, da se vzpostavi prevladujoč položaj proizvodne sfere in odpravi osnova za privilegiran položaj finančne in prometne sfere. Kajti odtujevanje in pretakanje dohodka oz. pomembnega dela presežka dela in akumulacije iz proizvodnje v prometno sfero (trgovina, banke, družbeni skladi in drugo), ter oblikovanje ustreznih centrov ekonomske in finančne moči izven sfere proizvodnje skupaj s še vedno visoko stopnjo državnega posredovanja v družbeni reprodukciji je degradiralo odnose v proizvodnji in osiromašilo proizvodne organizacije.

V sistemu družbenoekonomskih odnosov je dano ustrezno mesto tudi samostojnemu delu s sredstvi v lasti občanov, pri tem pa je bolj dosledno zaprta pot za razvijanje meznih razmerij v tem delu, istočasno pa so dane tudi nekatere osnove za povezovanje in združevanje osebnega dela in sredstev za njegovo integriranje v združeno delo.

V predlaganem osnutku ustave je bolj popolno obdelan koncept družbenega načrtovanja, ki mu je osnova delavsko samoupravljanje, vendar moramo pri tem upoštevati organe družbenopolitičnih skupnosti, kateri imajo tudi ustrezno vlogo in odgovornost pri uresničevanju skupnih interesov in smotrov razvoja, določenih v družbenih načrtih na osnovi družbenega dogovora med vsemi subjekti samoupravne socialistične družbene skupnosti.

Na ta način ustvarjamo možnosti za premostitev vrste slabosti v našem sistemu družbene reprodukcije, iz katere izvira tudi največ naših družbenopolitičnih težav.

TEMELJNI DRUŽBENOPOLITIČNEGA SISTEMA

Kar zadeva politični sistem, so spremembe usmerjene k doslednejšemu razvoju in dograditvi skupščinskega sistema, odpravlja se dilema, ki so jo vedno postavljale na dnevni red protisocialistične in protisamoupravne sile v naši družbi in sicer, ali bomo našo socialistično demokracijo gradili kot politično-predstavniško demokracijo ali samoupravno demokracijo združenega dela in družbenega ustvarjanja. Ugotavljamo, da smo v zadnjem obdobju trčili v nevarnost, da bi neki družbeni sloj, ki je boljši po svojem družbenem položaju, začel dobivati čedalje večji politični vpliv v družbi, istočasno pa je začel pešati vpliv delavskega razreda in večine delovnih ljudi, kar skušamo z ustavnimi spremembami odpraviti.

Bistvena sprememba in odločilen korak v odpravljanju posredne demokracije je v uvedbi DELEGATSKEGA načela kot univerzalnega načela družbenopolitičnega sistema. Delegatski sistem dejansko pomeni prav tisto, v čemer je Marx videl glavno značilnost diktature proletariata, to je delavski razred, organiziran kot država.

Delegatsko načelo se ne uveljavlja le pri skupščinah demokratičnih skupnosti, temveč tudi v vseh samostojnih strukturah, izhajajoč iz temelja, da mora biti dejanski politični subjekt delovni človek. Tako dobivajo vsi delovni ljudje možnost, da opravljajo vse zadeve ne le svojega okolja, temveč vse družbe in da tudi odločajo o njih.

Seveda pa bistvo delegata ne more biti le v tem, da bo povedal, kaj si želi okolje, iz katerega izhaja. Interese bo moral tudi usklajevati. Tako bo moral pomagati svoji samoupravni skupnosti, da bo spoznala potrebe in interese drugih. Interesi, ki jih bo izoblikovala neka samoupravna skupnost, bodo tako že tudi usklajeni s potrebami širše družbene skupnosti. Skratka gre za spoznavanje in razumevanje naše nedeljive povezanosti, da se bomo zavedali, da gremo lahko šele vsi skladno skupaj naprej.

Pri izvajanju in uresničevanju delegatskega sistema se nujno terja tudi aktivno vlogo in zavestno politično akcijo vseh subjektivnih sil. V tej smeri se v osnutku ustave določata poseben položaj in vloga SZDL Jugoslavije kot enotne fronte vseh organiziranih socialističnih sil, ki jih vodi ZK in sindikatov. To se kaže predvsem v tem, da se zagotovi demokratično predlaganje in določanje kandidatov v delegatskem sistemu ter končno omogoča tudi uspešno funkcioniranje.

Tako postaja delegatski sistem sredstvo, da se bo delovni človek bolje organiziral in da bi se v svojih samoupravnih organizacijah združenega dela, v svojih (razrednih) družbenopolitičnih organizacijah in sploh v sistemu oblasti lahko uspešneje bojeval za vodilno vlogo svojih interesov v družbi, za svoj z ustavo določeni samoupravni položaj in za uresničitev svojih glavnih življenjskih, to se pravi ekonomskih, političnih, socialnih in drugih interesov.

Nove rešitve v sistemu družbenoekonomskih odnosov, kakor tudi v političnem sistemu in organizaciji družbe nasploh, bodo vsekakor bistveno prispevale k utrditvi družbenega položaja delavskega razreda in delovnega človeka v mestu in na vasi, kakor tudi k postavljanju močnejših branikov zoper določene negativne tendence, ki so se doslej kazale v našem družbenem razvoju.

SVOBOŠČINE, PRAVICE, DOLŽNOSTI IN ODGOVORNOSTI

človeka in občana, ki so zapisane v predlogu osnutka ustave, so neodtujljiv del in izvor socialističnih samoupravnih demokratičnih odnosov, v katerih človek, prost kakršnekoli eksploatacije in samovolje, s svojim delom ustvarja pogoje za vsestranski razvoj in pravo izražanje ter varstvo svoje osebnosti in za uveljavljanje človeškega dostojanstva.

Socialistična družba zagotavlja pogoje za kar najpopolnejše uveljavljanje in varstvo svoboščin in pravic, ki so zapisane v novi ustavi. Kakršnakoli aktivnost, ki bi krnila te svoboščine in pravice človeka in občana, je nasprotna interesom socialistične družbe.

Delovni ljudje, OZD in druge samoupravne organizacije in skupnosti si na temeljih solidarnosti in vzajemnosti ter socialističnega humanizma zagotavlja ekonomsko in socialno varnost ter ustvarjajo čedalje ugodnejše pogoje za življenje in delo in za razvoj vsestranske osebnosti delovnega človeka.

Skratka pri pravicah, svoboščinah, dolžnostih in odgovornostih človeka in občana se je sicer ob nespremenjenem ustavnem konceptu svoboščin in pravic skušalo jasno opredeliti razmerje med človekom, njegovimi svoboščinami in pravicami ter socialistično družbeno skupnostjo; v skladu s

tem je v tem poglavju poudarjena tudi človekova odgovornost pri uresničevanju svojih svoboščin in pravic drugih.

USTAVNOST IN ZAKONITOST

Določbe tega poglavja zagotavljajo spoštovanje temeljnih načel ustavnosti in zakonitosti.

Vsebinska načela o ustavnosti in zakonitosti izhaja neposredno iz družbenoekonomske in družbenopolitične ureditve.

Ob tem je treba opozoriti na pomembne spremembe, kajti zvezni osnutek ustave zahteva, da morajo biti v skladu z zveznim zakonom predpisi in splošni akti zveznih organov, medtem ko je za republiške in občinske predpise in splošne akte ter samoupravne akte določeno, da ne smejo biti v nasprotju z zveznim zakonom. S tem je uveljavljena sprememba vsebina razmerij med zveznim in republiškim zakonom, kar ustreza temeljnemu principu, kot tudi položaj, pravice in dolžnosti samoupravnih organizacij in skupnosti določajo tako z ustavo SFRJ, kot republiško ustavo in statutom občine.

Povsem nove pa so določbe v osnutku, ki urejajo razmerje med družbenim dogovorom, samoupravnim sporazumom, statutom in drugimi samoupravnimi splošnimi akti na eni strani in ustavo ter zakonom na drugi strani.

V vsakdanjem življenju dobivata ta dva instituta vse večjo veljavo in širšo uporabo. Prek teh institutov in od njih prek drugih samoupravnih splošnih aktov, delovni ljudje na osnovi medsebojnega sporazumevanja rešuje vse več vprašanj, ki jih je doslej urejala država s svojimi normativnimi predpisi.

SODSTVO IN JAVNO TOŽILSTVO

Določbe poglavja o sodstvu in javnem tožilstvu vsebinsko spreminjajo ureditev tega področja. To sicer ne velja v tolikšni meri za določbe, ki govorijo o sodiščih, kot državnih organih, povsem pa je na novo opredeljeno področje reševanja sporov izven okvirja državne prisile, se pravi v vseh oblikah samoupravnega reševanja konfliktnih situacij.

Razlogi za vsebinske spremembe tega področja so po eni strani predvsem v bistvu spremenjenih razmerij med federacijo in republikami, uveljavljenimi z zveznimi in republiškiimi ustavnimi amandmaji iz leta 1971, po drugi strani pa prinaša nadaljni razvoj samoupravljanja vrsto novih razmerij, ki se urejajo s samoupravnimi normami. To zahteva novim pogojem prilagojeno organizacijo organov za reševanje sporov, ki se pojavljajo v teh razmerjih.

Področje dela teh tako imenovanih samoupravnih sodnih organov naj bi zajemale vse oblike sporov, ki nastajajo iz samoupravnih razmerij.

Sodišča kot državni organi so v osnutku opredeljeni v bistvu enako kot v prejšnji ustavi s poudarkom, da noben nosilec javne funkcije ne more biti izvoljen za neomejen čas.

Tudi določbe, ki se nanašajo na javno tožilstvo niso vsebinsko nove, čeprav so bile doslej vsebovane večinoma v zakonu. Bistvena sprememba je v tem, da v skladu z opredelitvijo funkcij federacije in republik tudi organizacija in pristojnost javnega tožilstva postala v celoti v pristojnosti republike.

Javno tožilstvo je pri svojem delu, kot sodišča, vezano na ustavo in zakon, s čemer je uveljavljeno legalitetno načelo, vendar pa mora biti v skladu tudi s politiko družbenopolitičnih skupnosti, ki je izražena v splošnih aktih njihovih skupščin.

NARODNA OBRAMBA

Osnutek ustave prevzema ustavnopravno zasnovo splošne ljudske obrambe. Pri tem pa iz-

haja iz tega, da so vsi družbeni dejavniki tudi subjekti pravice do obrambe, obramba pa se organizira v okviru družbenega sistema.

Sistem socialističnega samoupravljanja pa odpira možnosti za organiziranje in izvajanje obrambnih priprav miru, pa tudi za organiziranje in vodenje oboroženega boja ter drugih oblik vseljudskega odpora med vojno. Poglavitna ustavnopravna določba o osnovi vseljudske obrambe je v tem, da je narodna obramba splošna družbena naloga, ki je ne organizira samo država, marveč vsa družba, in vsi družbeni dejavniki so tisti, ki morajo skrbeti za obrambo in imajo tudi pravico skrbeti zanjo.

Nosilke obrambnih priprav so po ustavnem osnutku republike in pokrajine, vsaka na svojem območju. Izvzete so le tiste zadeve, ki jih v skupnem interesu opravljajo federacija in njeni organi.

Republike in pokrajine pa organizirajo in izvajajo obrambne priprave na svojem območju v skladu z osnovami sistema vseljudske obrambe, v skladu s splošno politiko in zasnovami državne obrambe ter seveda v skladu z enotnimi osnovami obrambnih načrtov, ki jih določa in sprejema federacija oziroma njeni organi.

V primeru, da bi bila Jugoslavija napadena, bi republike in pokrajine organizirale in vodile splošen ljudski odpor. K tem pa sodi tako oborožen boj kot vse druge oblike odpora napadalcu. Republike in pokrajine vodijo, kot je določeno v 218. členu ustavnega osnutka, tudi vse delo in življenje v vojnih razmerah — vsaka na svojem območju.

Za organiziranje združenega dela in druge samoupravne organizacije pa obramba dežele ni samo dolžnost izvajati predpise s področja narodne obrambe in opravljati naloge in zadeve, ki so jim jih naložile federacije, republika in pokrajine. Pravica do obrambe je postala del njihove vsakodneвне dejavnosti: odločajo o vseh vprašanih v zvezi z obrambnimi pripravami svoje organizacije, v zvezi s tem, kako organizirati proizvodnjo v vojnem času, kako organizirati in opremiti oborožene oddelke, ki jih sestavljajo same, pa seveda kako organizirati civilno zaščito in svojo lastno obrambo.

Z osnutkom zvezne ustave so ostale v pristojnosti federacije le tiste skupne zadeve s področja narodne obrambe, ki morajo biti opravljene enotno, da bi bile kar najbolj učinkovite.

Tako je federacija pristojna odločati o vseh pomembnih vprašanih narodne obrambe, od katerih je odvisna učinkovitost obrambe države kot celote. Takšna njena vloga pa izhaja že iz njene funkcije — da zagotavlja neodvisnost in celotnost Jugoslavije ter veruje njeno suverenost v mednarodnih odnosih.

IZREKI IN MISLI

Zakonj so vedno koristili le tistim, ki kaj imajo, škodili pa tistim, ki nimajo ničesar.
Rousseau

Na svetu bi bilo začetih le malo stvari, če bi vedno gledali le na začetek.
Lessing

Polovica življenja je izpolnjena z željami, polovica pa z nezadovoljstvom.
Dossi

Človek, ki ne razmišlja in ne načrtuje vnaprej, bo zašel v težave že na pragu.
Konfucij

Ljubezen je tisti plamen, ki ga bogovi zavidajo smrtnikom, ljubosumnost pa je požrešen jastreb, ki strašno kaznuje krajo.
Bärne

Osnutek nove ustave in pravice delavcev

Vevče, september — Na terenu dela v organizacijah združenega dela poteka javna razprava o osnutkih nove zvezne in republiške ustave. Javna razprava o osnutku ustave SFRJ bo končana 15. septembra, osnutek ustave SR Slovenije pa bo v razpravi do 15. oktobra.

Zato je prav in potrebno, da se tudi v našem glasilu dotaknemo značilnosti ustavnih osnutkov, zlasti glede pravic delovnih ljudi v organizacijah združenega dela.

Naš dosedanji ustavni sistem je temeljil na ustavi SFRJ z dne 7. aprila 1963 in na ustavih socialističnih republik, ki so bile usklajene z zvezno ustavo. Ta ustavni sistem je doživljal z ustavnimi dopolnili iz leta 1967, zlasti s tistimi iz 1968/69 in 1971. leta pomembne spremembe na področju družbenogospodarskih in družbenopolitičnih odnosov, ki opredeljujejo položaj delovnega človeka v naši družbi. Novo ustavno besedilo bo zajelo v skladno celoto tiste določbe stare ustave, ki so ostale nespremenjene in vsebino ustavnih dopolnil.

Glavne smeri ustavne ureditve na področju družbenogospodarskega sistema ostajajo še naprej iste, kakor so jih začrtala ustavna dopolnila iz leta 1971. Temelj naše družbene ureditve so, tako po stari kot po novi, odnosi med ljudmi kot svobodnimi in enakopravnimi proizvajalci in ustvarjalci, ki jim delo služi izključno za zadovoljevanje njihovih osebnih in skupnih potreb. Takšni odnosi pa morejo biti podani le tedaj, če je ustvarjen za delovnega človeka družbenogospodarski položaj, ki mu zagotavlja, da uresničuje svoj osebni materialni in moralni interes ter pravico, da uživa uspehe svojega dela, tako sedanega kot minulega. Temeljni namen nove ustave je, vzpostaviti sistem samoupravljanja delavcev in delovnih ljudi sploh, ki bo le-tim omogočil, da bodo dejansko odločali o presežkih svojega dela, o svojem delu sploh in o okoliščinah, ki na to delo vplivajo. Zato ustava določa tri neodtujljive pravice vsakega delavca, katerih ne sme delavcu nihče odvzeti in se jim sam tudi ne more odpovedati. Te tri pravice so: pravica odločanja o delu in poslovanju organizacije združenega dela ter o sredstvih družbene reprodukcije, pravica urejanja medsebojnih razmerij pri delu ter pravica odločanja o dohodku in osebnem dohodku. Te tri našete pravice uveljavlja delavec v temeljni organizaciji združenega dela, pridobi pa jih s tem, da se vključi v organizacijo združenega dela. S tem, da se zaposli v organizaciji združenega dela, pridobi delavec tudi pravico do dela z družbenimi sredstvi. Ta pravica je prav tako neotujljiva, je pa zvezana z dolžnostjo, da delavci družbena sredstva uporabljajo s skrbnostjo dobrega gospodarja in jih nenehno obnavljajo in povečujejo. Proti težnjam spreminjati družbena sredstva, s katerimi delajo delavci v združenem delu, v skupinsko lastnino, je naperjena ustavna določba, ki prepoveduje delavcem, da bi iz družbenih sredstev pridobivali materialne koristi in druge prednosti, ki ne temeljijo na njihovem delu. Osnutek ustave poudarja, da je dohodek (kot uspeh dela delavcev v temeljni organizaciji) tudi družbena lastnina, o njem pa odločajo delavci v temeljni organizaciji združenega dela. Glede osebnega dohodka določa osnutek ustave, da delavci v temeljni organizaciji združenega dela določajo osnove in merila za njihovo delitev v skladu s samoupravnimi sporazumi z delavci drugih organizacij združenega dela in z družbenim dogovorom.

Še nekaj besed o tem, kako osnutek ustave določa okvir samoupravljanja v organizacijah združenega dela. Poudarek je na neposrednem samoupravljanju v temeljnih organizacijah združe-

nega dela in na principu delegacije. V temeljni organizaciji uresničujejo delavci neposredno samoupravljanje na svojih zborih in z referendumom. V temeljni organizaciji delavci neposredno volijo delegate v delavski svet podjetja, ki ga sestavljajo delegacije posameznih temeljnih organizacij. Temeljna organizacija združenega dela z manjšim številom delavcev nima delavskega sveta. Večja temeljna organizacija pa ima delavski svet. Delavski svet v temeljni organizaciji in v celotni delovni organizaciji prepušča določene izvršilne funkcije svojim kolegijskim izvršilnim organom. Osnutek ustave predvideva, da se v delovni organizaciji lahko ustanovi poleg delavskega sveta tudi skupščina ali konferenca samoupravljalcev kot organ upravljanja.

Ustanovi se s samoupravnim sporazumom o združitvi temeljnih organizacij v delovno organizacijo. Člani delavskega sveta in kolegijskih izvršilnih organov ne morejo biti izvoljeni več kot za dve leti. Nihče ne more biti dvakrat zaporedoma izvoljen v delavski svet ali isti kolegijski izvršilni organ.

Osnutek ustave tudi dosledno določuje poslovodno funkcijo v temeljni in delovni organizaciji od funkcije upravljanja. Poslovanje organizacije združenega dela vodi po novi ustavi individualni in kolegijski organ. Individualni poslovodni organ je direktor, kolegijski poslovodni organ pa je dosedanji strokovni kolegij, ki v stari ustavi in tudi v zakonu o podjetju ni bil določen kot organ, temveč je bil samo posvetovalno telo direktorja. Ločitev poslovodne in samoupravne funkcije je v osnutku ustave predvidena na ta način, da v organ upravljanja ne more biti izvoljen delavec, ki je kot individualni poslovodni organ ali član kolegijskega poslovodnega organa odgovoren temu organu upravljanja. Prav tako ne more biti v organ upravljanja izvoljen delavec, ki samostojno opravlja funkcijo na vodilnem delovnem mestu. Individualni poslovodni organ ter član kolegijskega poslovodnega organa imenuje in razrešuje delavski svet na podlagi javnega razpisa in na predlog razpisne komisije pod pogoji, ki jih določa statut. Ustavni osnutek pa dopušča, da so posamezni delavci v temeljni organizaciji po položaju člani kolegijskega poslovodnega organa, če statut tako določa.

V osnutku nove ustave je našla svoje mesto tudi določba o samoupravnih delavskih kontrolah. Delavci v organizacijah združenega dela uresničujejo samoupravno kontrolo po organu upravljanja ali po posebnem organu samoupravne kontrole, ki ga ustanovijo s samoupravnim sporazumom o združitvi in s statutom.

Da bi delavci lahko uresničevali samoupravljanje v organizacijah združenega dela, mora biti zagotovljeno redno obveščanje delavcev o doseganju in delitvi dohodka, o uporabi sredstev, o materialnem in finančnem stanju ter o drugih vprašanjih, ki so pomembna za delo in odločanje v tej organizaciji.

Osnutek ustave govori precej bolj podrobno tudi o odgovornosti delavcev in organov. Tako določa, da je vsak delavec osebno odgovoren za vestno opravljanje samoupravljaljskih funkcij. Člani oziroma delegati v organih upravljanja organizacij združenega dela so odgovorni delavcem temeljnih organizacij in organu, v katerem opravljajo svojo funkcijo, za njeno opravljanje v skladu s pooblastili, ki jih imajo ti organi. Člani oziroma delegati v organih upravljanja so osebno in materialno odgovorni za odločitve, ki so jih kljub opozorilu pristojnega organa sprejeli izven okvira svojih pooblastil. Člani kolegijskega

izvršilnega organa, individualni poslovodni organi in člani kolegijskega poslovodnega organa so odgovorni za svoje delo organu upravljanja, ki jih je izvolil oziroma imenoval, kakor tudi delavcem temeljnih organizacij združenega dela. Osebo so odgovorni za svoje odločitve in za izvršitev odločitev organov upravljanja in delavcev, kot tudi za resnično, pravočasno in popolno obveščeno organov upravljanja in delavcev. Za njihove predloge, na podlagi katerih so bile sprejete odločitve, jih zadene tudi materialna odgovornost, če je zaradi izvršitve teh odločitev nastala škoda in če so bile odločitve sprejete zato, ker je predlagatelj prikril važna dejstva, ali vedoma neresnično obveščal organ ter delavce. Odgovornost vsakega člana kolegijskega izvršilnega organa, individualnega poslovodnega organa ali člana kolegijskega poslovodnega organa je odvisna od njegovega vpliva na sprejetje ali izvršitev poslovodnih odločitev.

J. M.

Na dopustih niso utegnili reševati križank

Tokrat smo prejeli minimalno število rešitev uganke »Mala kombinacija«. Iz Količevega ni sodeloval nihče, z Vevč pa je bilo 24 rešitev. Izrebrani so bili naslednji reševalci:

- 10.— din JELNIKAR Tonca
- 10.— din LAZAR Slavica
- 10.— din BOJKOVIČ Milka
- 30.— din JELNIKAR Tonca
- 60.— din KOGEJ Cirila

Tovariš Boštjančič — predsednik društva otvarja razstavo

Razstava del samorastnikov na Vevčah

VEVČE, SEPTEMBRA 1973 — V petek, 14. septembra je bila otvoritev razstave samorastnikov iz vzhodnega dela Ljubljane v upravem posloju Papirnice Vevče. Razstavo je odprl predsednik društva tovariš France Boštjančič in na kratko razložil cilje društva, njegovo delo in pomen razstave. Otvoritve so se med drugimi udeležili tudi direktor Papirnice Vevče tovariš Vengust in vodja kadrovske službe tovariš Novak. Po otvoritvi so si gostje ogledali posamezna dela. Razstava je našla na Vevčah precejšen odmev. Želeti je, da bi se v bodoče še srečali s samorastnimi umetniki našega območja.

Zanimanja za umetniška dela je bilo veliko

Novosti iz sindikalne knjižnice na Vevčah

RANJENO DREVO
(Han Suyin)

Roman je avtobiografija pisateljice in obenem biografija Kitajske, njene domovine. Razgibanost življenja Han Suyinove je bilo ena sama nenehna borba, da bi našla rešitev konflikta med nasprotujočimi elementi svojega lastnega izvora (oče Kitajec, mati Evropejka). To je hkrati konflikt, ob katerem trpi vsa moderna Kitajska, omahujoča med svojo starodavno orientalsko tradicijo in nenadno prisotnostjo moderne zahodne civilizacije.

Skozi zgodovino svoje družine preiskuje pisateljica zgodovino Kitajske, od upora Tajping sredi 19. stoletja pa do prihoda Kuomintanga na oblast. Odkrivajo se vzroki in viri kitajskega nezahodnega in odpora zoper tuje sile, ki so se nekaj časa besno trgale med seboj, katera bo temeljiteje izkoristila Kitajska.

Pisateljica dobro ugotavlja, da je prav socialna in politična situacija tisto bistveno, kar je reventiralo Kitajce proti Zahodu. Prve zmage Japonske so Kitajski naložile ogromne davatve, da je morala iskati posojila pri zahodnih silah. Potem so še notranja izsiljevanja fevdalcev in zgodnjih kapitalistov prisilila ljstvo v upor, da se uniči fevdalna preteklost in Kitajsko pripravi za novo radikalno revolucijo, ki naj pripomore do »velikega skoka« v moderni svet 20. stoletja.

Dopisujte
v »Naše delo«

LORNA DOONE
(Richard Blackmore)

Roman je izredno razgibana, v bistvu resnična zgodba o ljudeh iz zahodnoangleške pokrajine Exmoor. Strašno in resnično plat dogajanja pisatelj učinkovito preoblači v romantičnost ter svojo pripoved lepša s poetičnim izrazom, kar posebno priteguje našo pozornost. Fabula vzbuja domišljijo in nas žene v podoživljanje pustolovščin, ki jih uganjajo junaki romana.

Dogodki se odvijajo v mračni dolini goratega Exmoora, iz katerega se širijo grobost, umori in požigi, ki prizadevajo okoliške kmete. V dolini žive namreč surovi izobčenci in zločinci Dooni, ki jih vodita sir Ensor in njegov grobijanski sin Carver. Mlad so sed John Ridd ima dovolj razlogov, zaradi katerih sovraži Doone, ker so mu zahrbtno ubili očeta. Njegova mržnja ne splahni niti tedaj, ko se sreča z lepo Lorno Doone, se zaljubi vanjo, jo iztrga iz rok surovih Doonov in jo popelje na svoj dom. Sledijo prizori nevarnih zapletov in krvavih pustolovščin, toda John Ridd ostane trden v svoji ljubezni.

VROČ DAN
(Erskine Caldwell)

Roman posega v razmere najbolj zaostalega dela ZDA, v bistvu še fevdalno-kmečkega Juga, kjer je še vedno živo pričujoč rasni problem — problem divje pravice in linčanja.

Zmešan babji fanatik si je izmislil, da je mlad črnc posilil

belo dekle. Čeprav vsi vedo, da je črnc nedolžen, kot otrok in belka znana kot nimfomanka, se takoj dvigne divji lov. Edina rešitev za črnca je, če ga okrožni šerif kot predstavnik zakona ulovi pred drugimi gonjači in ga pravočasno skrije pred njimi v zaporu. A šerif je odvden od glasov svojih belih volivcev in si zato ne upa posegati v njihove »davne pravice«. Javna skrivnost je, da se odpravljajo šerif, brž ko pride v njegovem okrožju do kakršnihkoli težav ali neredov, k samotni reki ribariti in ga vsaj nekaj dni ni nazaj.

A to pot se usoda poigra z njim in mu prepreči pobeg. Najprej se izkaže, da volilna aritmetika ni več tako jasna, kot nekoč, in da bi bilo mogoče vendarle bolje, če bi vsaj formalno poskušal intervenirati. Potem mu tolpa ugrabi iz zapora drugega črnca in zagrozi, da bo linčala tega, če ne najde onega drugega. Pri tem se vendarle prebudi šerifova kosmata vest ter občutek odgovornosti. Medtem pa se že ves izmeček belega prebivalstva podi po pokrajini, strahuje črnca, jih prepeva in pošiljuje ter požiga, hkrati pa mimogrede obračunava še med seboj. Zasopli šerif pride kajpada prepozno na odločilno prizorišče in lahko samo iz grmovja nemočno opazuje nepričakovani obrat dogodkov in dvojno tragedijo črnca in belke.

(Za lepi slovenski glagol »ribariti« uvaja prevajalec v slovensko literaturo spakedranko »ribbit«, kar je pač znak, da mu niso znana pravila slovenske jezikotvorbe.)

Julij Mayer
knjižničar

Vevčani pred nastopom

Športna ekipa Količevega v povorki

Letne športne igre 1973 so končane

VEVČE—KOLIČEVO, september — Sladkogorska tovarna kartona in papirja, ki je letos na zelo primeren in slovesen način proslavila 100-letnico svojega obstoja, je nudila gostoljubje vsem športnikom slovenske papirne industrije. Ob tem in s tega mesta čestitajo kolektivu Sladkogorske tudi športniki naših kolektivov in se zahvaljujejo za gostoljubje.

XV. letne športne igre slovenskih papirničarjev so minile. Športne sile je pomerilo sedem kolektivov: Tovarna lepenke Ceršak, Papirnica Količevo, tovarna roto papirja »Djuro Salaj« Krško, Celuloza Medvode, tovarna dokumentnega papirja Radeče, tovarna papirja in kartona Sladki vrh in Združene papirnice Ljubljana-Vevče. Tekmovali so v odbojki, malem nogometu, kegljanju in plavanju. Šah, namizni tenis, streljanje in smučanje so bili na vrsti že pozimi. Seveda je razumljivo, da je na igriščih prevladovala mladina. Vmes pa je bilo videti še vedno »veterane«, ki so sodelovali na vseh dosedanjih papirniških športnih igrah. Večina se je »prelevila« v kegljače, pa tudi med odbojkaši jih je bilo videti. Opazen je bil napredek v plavanju in kegljanju. Na isti ravni je ostal nogomet, odbojka pa iz leta v leto izgublja na kvaliteti. Na odbojkarških igriščih po tovarnah je premalo življenja med letom. To je bilo opaziti v neorganiziranosti igralcev in v stagnaciji tehnike igre.

Lepo so se pomerili plavalci v prelepem pokritem kopališču »Pristan« v Mariboru. Doživetje človeka, ki stopi v ta športno-rekreacijski objekt, je enkratno. Za zgraditev objekta so zbrala sredstva podjetja Maribora in okolice s samoprispevkom. Za kaj takega menda tudi nam ne bi bilo žal žrtvovati po kakega tisočaka.

Tudi ostale panoge so se uvrstile v dveh dneh. Sicer je bilo za športnike precej naporno, zlasti če upoštevamo letošnjo septembrsko vročino. Normalni tekmovalni časi so bili nekoliko skrajšani. Hiter potek in skrajšanje iger na dva dni pa je tudi nujno glede na zmanjšanje stroškov, ki jih večina osnovnih sindikalnih organizacij težko zmore oziroma se nekaterim članom sindikata in drugim zdijo previsoki.

Vevčani so se najbolje odrezali v plavanju in tokrat »potopili« Krščane, ki so v plavanju imeli do sedaj primat. V vseh drugih panogah pa so dosegli 4. mesto.

V vseh kolektivih je opaziti premalo športno aktivnost žensk. Odbojkarške ženske ekipe so postavile samo Sladkogorska, Krško in Radeče. Tudi plavalke so slabo zastopane.

Kdo bo drugo leto prireditelj XVI. športnih iger slovenskih papirničarjev, še ni točno določeno, slišati pa je, da se bo za to potegovalo Količevo.

DOSEZENI REZULTATI NA XV. ŠPORTNIH IGRAH PAPIRNIČARJEV SLOVENIJE

MALI NOGOMET

1. mesto SLADKI VRH, 7 točk (4 : 1)
2. mesto CERŠAK, 5 točk (12 : 8)
3. mesto RADEČE, 5 točk (3 : 1)
4. mesto VEVČE, 5 točk (7 : 7)
5. mesto KOLIČEVO, 5 točk (3 : 5)
6. mesto KRŠKO, 3 točke (4 : 11)

ODBOJKA MOŠKI

1. mesto SLADKI VRH, 10 točk (10 : 0)
2. mesto KRŠKO, 6 točk (6 : 4)
3. mesto RADEČE, 6 točk (6 : 5)
4. mesto VEVČE, 4 točke (5 : 6)
5. mesto KOLIČEVO, 2 točki (3 : 8)
6. mesto CERŠAK, 2 točki (2 : 9)

ODBOJKA ŽENSKE

1. mesto SLADKI VRH, 4 točke (4 : 0)
2. mesto RADEČE, 2 točki (2 : 2)
3. mesto KRŠKO, 0 točk (0 : 4)

KEGLJANJE

1. ekipno
  1. mesto KRŠKO, 517 kegljev
  2. mesto MEDVODE, 491 kegljev
  3. mesto CERŠAK, 477 kegljev
  4. mesto VEVČE, 435 kegljev
  5. mesto KOLIČEVO, 393 kegljev
  6. mesto RADEČE, 369 kegljev
  7. mesto SLADKI VRH, 316 kegljev
- posamezno
  1. mesto SPILER JOŽE — Krško, 106 kegljev
  2. mesto BRDNIK — Medvode, 98 kegljev

3. mesto HAUC JOŽE — Ceršak, 96 kegljev
4. mesto VAKE ANTON — Ceršak, 95 kegljev
5. mesto MARKELJ TINE — Vevče, 95 kegljev

PLAVANJE MOŠKI

1. ekipno
  1. mesto VEVČE, 106 točk
  2. mesto KRŠKO, 92 točk
  3. mesto RADEČE, 48 točk
  4. mesto KOLIČEVO, 31 točk
  5. mesto SLADKI VRH, 26 točk
- posamezno
  - 50 m kravl do 25 let
    1. mesto SVARC MILOŠ — Vevče, 28,5
    2. mesto KOVAČIČ DUŠAN — Vevče, 28,9
    3. mesto BARBIČ MILAN — Krško, 29,1
    4. mesto POLANC VLADO — Krško, 29,9
    5. mesto KOVAČ PETER — Radeče, 34,0
    6. mesto MAU VIKTOR — Količevo, 33,9
    7. mesto BUDJA JOŽE — Sladki vrh, 40,6
    8. mesto ČALETA LJUBO — Sladki vrh, 44,2
    9. mesto COTMAN FRANC — Količevo, 50,5
  - 50 m prsno do 25 let
    1. mesto KLESNIK ANDREJ — Vevče, 36,6
    2. mesto ŠULIGOJ FRANC — Radeče, 38,1
    3. mesto POTOČNIK RAFO — Vevče, 38,7

4. mesto BARBIČ MILAN — Krško, 40,4
5. mesto KOVAČIČ JANEZ — Količevo, 42,5
6. mesto LAMPELJ BORIS — Sladki vrh, 44,8
7. mesto ŠEMERL MARJAN — Sladki vrh, 47,0
8. mesto POANC FRANC — Krško, 48,5
9. mesto HUDOKLIN ZVONKO — Radeče, 51,9
10. mesto COTMAN FRANC — Količevo 1.03,0

50 m kravl od 25 do 35 let

1. mesto CESAR PETER — Krško, 30,0
2. mesto ŠAJHAR ZMAGO — Vevče, 30,8
3. mesto LILEG ALEKSANDER — Krško, 31,1
4. mesto KRAVOGEL TOMAŽ — Radeče, 32,1
5. mesto KAJIČ STANE — Radeče, 32,2
6. mesto ZOREC MARTIN — Sladki vrh, 33,0
7. mesto LORBOK BOJAN — Vevče, 34,0
8. mesto PIRC DUŠAN — Količevo, 38,1
9. mesto JANEZ KOSI — Sladki vrh, 40,6

50 m prsno od 25 do 35 let

1. mesto KOVAČIČ JANEZ — Količevo, 41,6
  2. mesto LILEG ALEKSANDER — Krško, 42,0
  - 3.—4. mesto LORBOK BOJAN — Vevče, 42,1
- (Nadaljevanje na 10. strani)

Med tekmo Sladki vrh : Vevče (2:0)

Dopadljivo igro v odbojki so pokazale Sladkogorčanke

Član odbora za prireditev XV. športnih iger tovariš Martin Zorec se zahvaljuje za sodelovanje

Za zabavo je skrbel ansambel »Paloma« s simpatično pevko

Zbirališče pred novim delom Sladkogorske, ki je prav te dni slavila svojo 100-letnico

Športniki odhajajo z zbirališča na otvoritev XV. športnih iger papirničarjev

Družbeno-politični delavec in član prireditvenega odbora Jože Nekrep je zaželel dobrodoščilo vsem udeležencem in odprl XV. igre

Med državno himno pred začetkom iger

Prvo mesto v odbojki za ženske so dosegla dekleta s Sladkega vrha

Odbojkašice iz Radeč pred tekmo

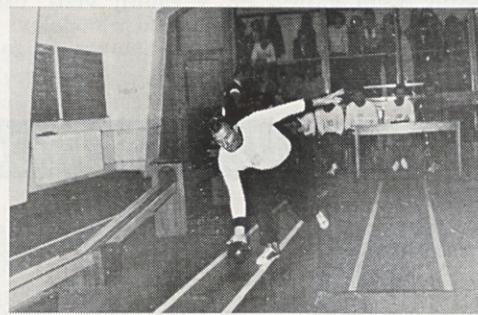
Odbojkaši iz Količevega letos niso posegli po medalji

Vevški nogometaši so zasedli 4. mesto

Po izgubljenem setu Vevčanov z odbojkaši Krškega

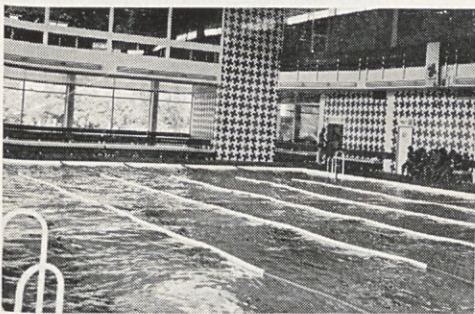
Ekipe Ceršaka na stezi

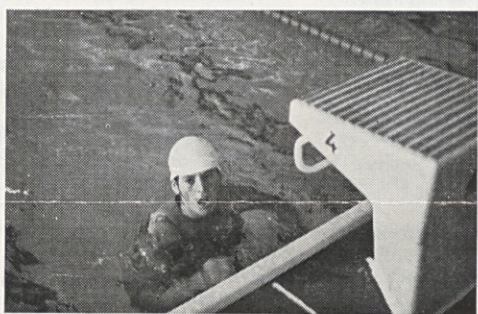
Plavalci iz Krškega so dosegli II. mesto

Start za tekmo 50 m prosto — moški

Pokrit bazen »Pristan« je lahko ponos Mariborčanov

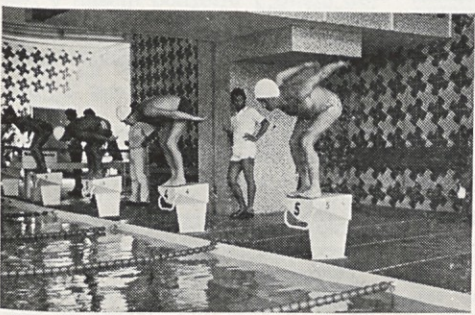
Največ priznanj v plavanju žensk je Vevčanom prinesla Vanja Lorbek

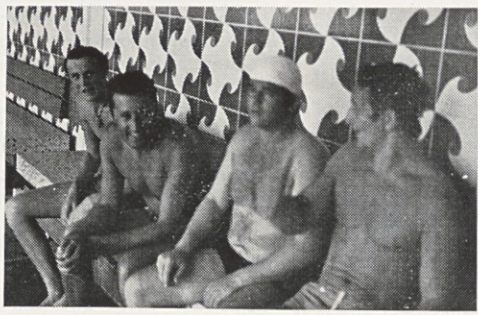
Plavalcem Vevč je letos uspelo osvojiti I. mesto

Sladkogorčani so se sicer trudili, vendar jim ni šlo posebno dobro

Start »veteranov« na 50 m prosto

Ekipe Količevega ni bila posebno številna, toda uporna

Prireditelji XV. športnih iger slovenskih papirničarjev so športnike pogostili ob lovski koči na Sladkem vrhu

Za dobre dosežke so športnike čakala lepa priznanja

Medvodčani prejema priznanja za doseženo II. mesto v kegljanju

»Posebno« in največjo medaljo je prejel Janko

Sladkogorčanom pokal za doseženo I. mesto v odbojki. Drugo mesto za Krščane in 3. za Radečane

Drugo mesto v kravlu za moške, starosti nad 35 let si je priboril Vevčan Drago Mihelič

Vse tri ekipe odbojkašic pri podelitvi priznanj

Količevski mladinci — nogometaši po zaključku športnih iger

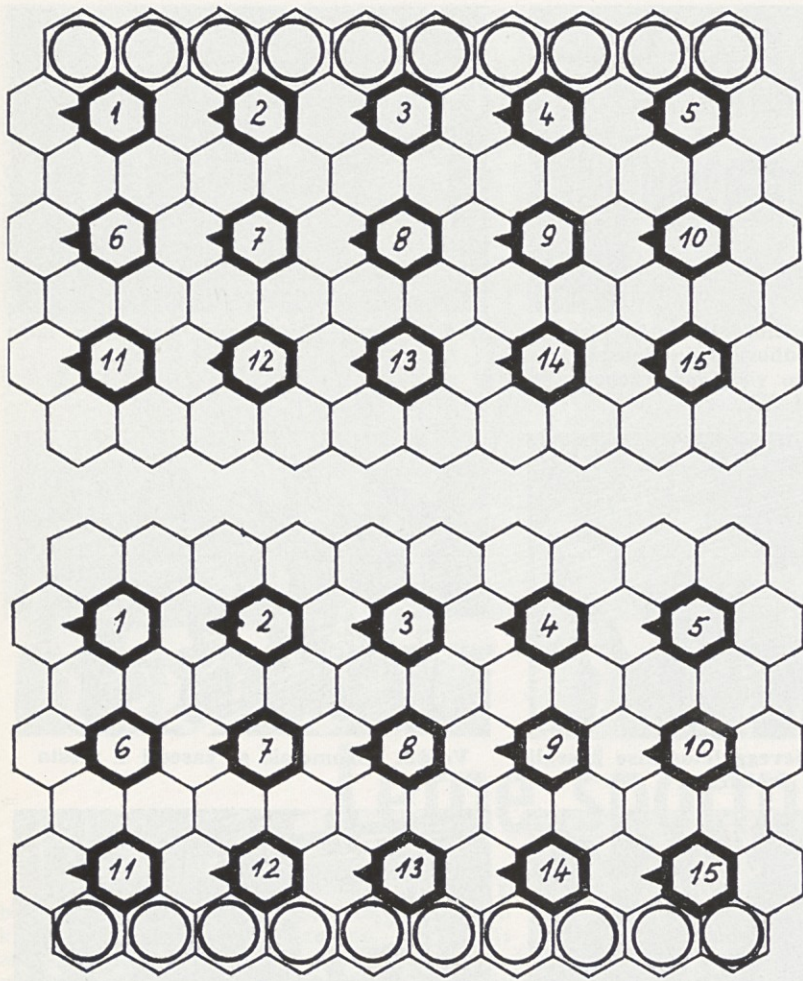

Priznanje za 1. in 2. mesto v disciplini 50 m kravla v starostni skupini do 25 let sta prejela Miloš Švarc in Dušan Kovačič (Vevč)

Kdo se ob zaključku iger ne bi veselilo zavrta ob zvokih orkestra »Paloma«

Doseženi rezultati na XV. športnih igrah papirničarjev Slovenije

(Nadaljevanje z 9. strani)

3.—4. mesto VILFAN VID — Vevče, 42,1

5. mesto ČETIN ZVONKO — Radeče, 42,2

6. mesto LAMPIČ BOGDAN — Količevo, 42,5

7. mesto CESAR PETER — Krško, 47,5

8. mesto KOSI JANEZ — Sladki vrh, 48,6

9. mesto ZEMLJIČ JOŽE — Sladki vrh, 50,0

50 m kravl nad 35 let

1. mesto ISKRA STANE — Krško, 43,2

2. mesto MIHELIC DRAGO — Vevče, 43,7

3. mesto MIKLAVČIČ ŽELJKO — Krško, 45,2

4. mesto SULIGOJ SLAVKO — Radeče, 48,0

5. mesto KLINAR MILAN — Radeče, 51,1

6. mesto VIDIC JANKO — Vevče, 52,0

3 × 50 m štafeta

1. mesto VEVČE (Kovačič, Švare, Potočnik), 1.31,6

2. mesto KRŠKO (Cesar, Poljanc, Barbič), 1.31,6

3. mesto RADEČE (Kajič, Suligoj, Krafogl), 1.37,6

4. mesto SLADKI VRH (Tušak, Budja, Zorec), 1.52,6

5. mesto KOLIČEVO (Lampič, Kovačič, Pirc), 1.58,6

izven konkurence VEVČE (Sajhar, Lorbek, Klešnik), 1.35,9

PLAVANJE ŽENSKO

ekipno

1. mesto VEVČE, 25 točk

2. mesto KRŠKO, 18 točk

posamezno

50 m kravl

1. mesto LORBOK VANJA — Vevče, 44,1

2. mesto PIRC KRISTINA — Krško, 1,02,2

50 m prsno

1. mesto ISKRA MARIJA — Krško, 49,5

2. mesto LORBOK VANJA — Vevče, 56,5

3. mesto ZABUKOVEC MARTA — Vevče, 1,05,4

diskvalificirana SLATNER ERNA — Krško, 1,10,0

REŠITEV MALE KOMBINACIJE:

Levi mag. kvadrat: 1. raport, 2. Agadir, 3. PALOMA, 4. odojek, 5. rimesa, 6. trakar.

Desni mag. kvadrat: 1. lateks, 2. avalit, 3. TAPETE, 4. elegan, 5. kitara, 6. Stenar.

Črtni okvir: a) lesket, b) amater, c) Tirana, d) erotik, e) kolona, f) Singer-KARTON

Po četrtem kolu SNL je Slavija še vedno trdno na drugem mestu. Na sliki: S tekme Slavija: Ljubljana 0:0

Satovnici - dvojčici s končno rešitvijo

Vsaka beseda v satovnicah ima po šest črk, ki jih vpisujete okrog polja s številko v smeri kazalca na uri. Prvo črko vpišete v polje, ki je označeno s puščico. Vse besede so samostalniki v 1. sklonu ednine. Opise pod isto številko dajemo v pomešanem vrstnem redu, zato morate paziti, da boste zahtevane pojme pravilno razporedili v obe satovnici.

1. borilni šport z golimi rokami, ki so ga razvili Japonci, v praksi pa služi za uspešno samoobrambo — žaljivka, zmerljivka, beseda, ki ponižuje človeka, 2. gojitelj rož in povrtin — naznanilo, oglas, 3. najstarejši grški kralj v trojanski vojni, starosta v kaki družbi — manjše indijsko mesto med višavjem Satmala in reko Godavari, 4. priročnik, manjša knjiga, dnevnik, tudi igralnik pri orglah — drgnjenje ploskev med seboj, drobljenje (lanu, orehov), tor, 5. italijanski general, ki je leta 1926 z zrakoplovom preletel severni tečaj (Umberto, 1885—1928) — ulovitev, zajetje, 6. trizložna pesniška stopica s poudarkom na prvem zlogu — jugoslovansko podjetje z gorivi in mazivi (bencin, nafta, motorna olja), 7. tiskarsko sito, plošča z ujedkano mrežo — ameriški lovec na kožuhovino, 8. vrsta papirja, lepak — dalmatinsko mesto s katedralo iz 13. stoletja in starimi palačami in cerkvami, 9. glasbilo s tipkami, piano, pianino — vroč vrelec, ki bruha vodo v zrak (v Islandiji), 10. povrtina, podobna peteršilju, dišavnica z uporabno koreniko in listi — delček drevesa, ločilo v stavku, 11. geometrični lik, nepravilni krog — rožljanje, ropot, klopotanje, 12. pretapljanje, raztopitev — vrsta slanega ali sladkega peciva, 13. mirujoči del električnega stroja — kremenčeva pena, 14. nasilnik, tiran, mučilec — pritok, natočitev, dotok, 15. fašist, privrženec nacionalnega socializma — kemična prvina, kovina bele barve, sorodna aluminiju.

Ob pravilni rešitvi boste v prvi oz. v zadnji vrsti, označenj s krogi, dobili besedo, ki poimenuje *določeno delo* v dodelavi izdelkov papirne industrije oziroma *naziv lesa* mehkega listavca, ki ga tovarne predelujejo v celulozo.

I. S.

KADROVSKA SLUŽBA POROČA

Papirnica Količevo

V mesecu juniju so se zaposlili:

Kubel Albin — zidar
Starovašnik Drago — delavec v KC
Jerin Franc — pazilec sita KS II
Rode Jože — vnašalec v Hy
Jesenšek Ciril — delavec na holandcih
Stevanovič Čedomir — delavec na lesnem prostoru

V mesecu juniju so odšli iz podjetja:

Bizjak Vinko — strojnik v KC — upokožen
Merkuzič Jože — pomočnik prečne-ga rezilca KS II — samovoljno
Volmajer Konrad — sušilec KS II — sporazumno
Zarnik Stanislav — pazilec sita KS I — samovoljno
Narobe Zlatko — pazilec sita PS II — samovoljno
Kump Emil — pazilec sita KS I — odšel v poizkusni dobi
Delalič Hasan — delavec na lesnem prostoru — samovoljno
Cerar Franc — traktorist in voznik viličarja — samovoljno
Birk Miroslav — pakar bal in zvitkov — odšel na odsluženje vojaškega roka
Osolnik Miran — pazilec sita — odšel na odsluženje vojaškega roka
Peterka Branko — pazilec sita KS II — odšel na odsluženje vojaškega roka
Lipovšek Branko — kolodrobec v lepenci — odšel na odsluženje vojaškega roka
Hafner Rajko — vodovodni instalater — odšel na odsluženje vojaškega roka
Murič Bego — delavec na holandcih — samovoljno
Gorenc Zvone — pazilec sita — samovoljno
Stegnar Janez — traktorist in voznik viličarja — sporazumno
Burja Miro — kolodrobec v lepenci — samovoljno
Štrukelj Anton — delavec na holandcih — sporazumno
Ribič Herman — vnašalec v turba-pulper — samovoljno
Muslim Small — delavec na lesnem prostoru — samovoljno
Kokalj Nikolaj — snemalec lesovine — samovoljno

Rodili so se:

Bergant Minki — hčerka Jana
Potokar Martini — sin Beno
Cestitamo!

V mesecu juliju so se zaposlili:

Barlič Jože — delavec na dvorišču
Grabnar Peter — pazilec sita KS I
Okoren Marjan — pazilec sita KS I
Kopričnik Štefan — pazilec sita PS II

Kladnik Blaž — obratni električar
Grintal Franc II — delavec na dvorišču
Novak Anton — strojni ključavničar
Cotman Franc — pripravljalec pre-mazne mase
Koderman Marjan — kolodrobec v lepenci

V mesecu juliju so odšli iz podjetja:

Keržan Valentina — delavka v do-delavi papirja — upokojena
Trobeč Marjan — referent za var-stvo pri delu — po odpovedi
Pavlič Miran — pomočnik v sušil-nem kanalu — samovoljno
Birk Ivan — pazilec sita PS I — spo-razumno

V mesecu avgustu so se zaposlili:

Janežič Nada — referent za statisti-ko in evidenco
Knez Stane — kolodrobec v lepenci
Delalič Asim — pomočnik sušilca v avtomatičnem sušilnem kanalu
Lenarčič Anica — administrator v kadrovskem oddelku
Trivkovič Stevan — delavec v KC
Jeraj Dušan — konstruktor
Lazar Jože — delavec na holandcih
Jušič Muharem — delavec na ho-landcih
Močan Ivan — stikalničar II
Topolovec Želimir — izdelovalec embalaže II
Bastijus Franc — delavec na les-nem prostoru
Habat Cilka — kuharica
Birk Miroslav — pazilec sita KS II
Velepec Marjan — konstruktor IV
Kokalj Janez — pazilec sita KS II
Kočar Boris — pazilec sita KS II
Zukič Begija — delavec na lesnem prostoru
Nadoveza Nikola — delavec na les-nem prostoru
Topalovič Remzija — transportni delavec
Letner Milena — prodajalka
Japič Juso — kolodrobec v lepenci

V mesecu avgustu so odšli iz pod-jetja:

Birk Ivan — pazilec sita PS II — sporazumno
Jeraj Janko — mazač KS I — po odpovedi
Končarevič Branko — delavec na holandcih — samovoljno
Hrnčič Hasan — izdelovalec lesne embalaže — samovoljno
Barlič Jože — delavec na dvorišču — poizkusna doba
Pavlič Edvard — pazilec sita — sa-movoljno
Vidregar Martin — delavec na dvo-rišču — samovoljno
Okršlar Cveto — pakar bal in zvit-kov — samovoljno
Prelesnik Jože — delavec na lesnem prostoru — sporazumno
Prislan Stanka — evidentičar tehn. materiala — sporazumno
Petrič Đuro — delavec na lesnem prostoru — odšel k vojakom

Grabnar Peter — pazilec sita KS I — odšel k vojakom
Javoršek Bogomir — pomočnik mli-narja PS I — samovoljno
Planinc Peter — pomočnik stiskalca lepenke — samovoljno
Ločnikar Janez — pakar bal in zvit-kov — samovoljno
Poljanšek Marko — strojni ključav-ničar — samovoljno

Rodili so se:

Pele Maku se je rodila hčerka Mar-gareta
Jeraj Vinku se je rodila hčerka Marija
Petrovič Miroslavu se je rodila hčer-ka Jasmina
Smole Anotnu se je rodil sin Dušan
Cestitamo!

Poročili so se:

Koderman Ivica se je poročila z Rus Albertom
Cestitamo!

Papirnica Vevče

JULIJ 1973

Prišli:

Starčević Rade, paznik pap. stroja
Madžarevič Svetozar, vnašalec
Bingo Peter, pom. zavijača papirja
Urbanc Dušan, pom. zavijača papirja
Anđelković Dragan, vnašalec
Jovanović Jovan, pom. delavec
Lenart Ida, zavijalka
Muratović Sabid, vnašalec

Odšli:

Ložar Ana, upokojena
Goljar Franc, upokožen
Djordjevič Milovan, samovoljno za-pustil delo
Romih Valter, samovoljno zapustil delo

AVGUST 1973

Prišli:

Tomažič Radoja, dipl. oec. — pri-pravnik
Maneva Olga, zavijalka
Jarc Ciril, I. pom. pap. stroja
Milosavljevič Branko, paznik
Bošnjak Ago, pom. zidar
Jančar Franc, I. pom. pap. stroja
Vidregar Matjaž, vodja tiskarskega stroja
Jovanović Ranko, pom. mlinarja
Dujaković Gojko, I. pom. dodel. str. v prem. odd.
Anžur Edo, vnašalec
Meserko Bernarda, snažilka v DR

Odšli:

Prusnik Angelca, upokojena
Cajhen Marija, upokojena
Petrovič Mamčilo, samovoljno zupu-stil delo
Muhic Fikret, odesl v JLA
Černe Marjan, odesl v JLA
Podobnik Edvard, odesl v JLA
Džimirić Obrad, odesl v JLA

Poročili so se:

Sešek Marija s Tomšič Jožetom
Vrbinc Jože z Novak Vero
Cestitamo!

Rodili so se:

Zidar Cenki, hči Dora
Pucej Jožetu, sin Peter
Gođec Janezu, sin Janez
Hribar Petru, sin Urban
Cestitamo!

NAŠE DELO

Glasilo delovnih kolektivov Zdru-ženih papirnic Ljubljana in Papir-nice Količevo — Izdajata ga de-lavska sveta — Izhaja vsak mesec — Odgovorni urednik Stane Robi-da — Uredniški odbor: Milan Deis-inger, Milan Korošec, Jože Marolt, Ljubo Milič, Tone Novak, inž. Da-nilo Škerbinek — Tehnični ured-nik Danilo Domajnko (Delavska enotnost) — Tiska tiskarna »To-neta Tomšiča« v Ljubljani.

Po mnenju Repubiškega sekre-tarata za prosveto in kulturo št. 421-1/73 z dne 9. 1. 1973 šteje ta publikacija med proizvode iz 7. točke prvega odstavka 36. člena zakona o obdavčevanju proizvo-dov in storitev v prometu, za ka-tere se ne plačuje temeljni davek od prometa proizvodov.